

Ваад України в лютому 2020 року втратив базове фінансування з боку спів-президента Вааду пана Андрія Адамовського.

Фінансову підтримку проектам і програмам Вааду, а також поточній діяльності офісу в 2020 році надали:

члени Опікунської ради Вааду України та Конгресу національних громад України (КНГУ):

Юрій Борисов
Михайло Брейман
Роман Бронфман
Олег Вишняков
Михайло Вугман
Олег Вугман
сім'я Гройсманапт
Йосиф Зісельс
Ігор Керезь
Костянтин Круглов
Борис Ложкін
Олександр Лойфенфельд
Вадим Мороховський
Сергій Оксанич
Анатолій Отченаш
Борис Трахтенберг
Семен Тутельман
Володимир Шпільфогель
Галина Хараз
Давид Якобашвілі

партнери Вааду України і КНГУ:

Єврейське агентство для Ізраїлю Сохнут
Голландський єврейський гуманітарний фонд
Ініціатива «Українсько-єврейська зустріч» (UJE)
Джеймс Тімертей
фонд Ротшильда
Всесвітній єврейський конгрес
Єврейська конфедерація України (ЄКУ)
Інфопульс (Андрій Анісімов, Олексій Сігов)
«Астарті - Київ» (Віктор Іванчик)
Фонд ім. Конрада Аденауера
Фонд «Відродження»
Ініціатива Е +
Центр культурного менеджменту
Freedomhouse
Д-р Девід Фішман (Jewish Theological Seminary - Єврейська теологічна семінарія Америки)
Леонід Невзлін (Фонд Надав)

Ми вдячні всім за інтерес до нашої діяльності і її фінансову підтримку.

ОБЩИННИЙ ЗВІТ

«ДІЯЛЬНІСТЬ ВААДУ УКРАЇНИ В 2020 РОЦІ»

(Співпрезиденти Вааду України Андрій Адамовський (формально до листопада 2020 р.) та Йосиф Зісельс, виконавчий директор – Лев Шпільський, програмний директор – Людмила Брагінська)

Асоціація єврейських організацій і общин України – Ваад України створена 14 січня 1991 року і зареєстрована Мін'юстом України. До складу Вааду входять 267 організацій з 90 міст України, в тому числі 53 релігійні громади, 51 міська громада, 13 соціальних структур, 17 єврейських шкіл, 79 культурних організацій, 12 асоціацій в'язнів гетто і концтаборів, 10 молодіжних організацій, 5 організацій – асоційованих членів.

Асоціація є активним учасником і представником зазначених організацій в Євразійському та Всесвітньому єврейських конгресах, у Всесвітній сіоністській організації.

Ваад України є співзасновником Сіоністської федерації України, Єврейської конфедерації України, Євразійського єврейського конгресу (ЄАЄК), Конгресу національних громад України (КНГУ), Всеукраїнського благодійного фонду «Рехуш Єгуді», Міжнародного меморіального фонду «Бабин Яр», Центру єврейської освіти.

Пандемія COVID-19 істотно ускладнила діяльність нашої організації в 2020 р. Крім карантинних обмежень і викликаної ними необхідності в переході на дистанційну роботу, Ваад опинився в серйозній економічній кризі: базове фінансування від співпрезидента Вааду Андрія Адамовського було зупинено з лютого 2020 р. і більше не поновлювалося.

ПОСТІЙНО ДІЮЧІ ПРОГРАМИ І ПРОЄКТИ

1. Допомога єврейським общинам України

(керівник програми Лев Шпільський)

З січня 2020 р. почала здійснюватися програма надання фінансової допомоги єврейським общинам України. В межах програми фінансову допомогу отримали такі єврейські общини та організації:

• Січень	– Регіональна асоціація єврейських організацій малих міст України	– 5000 грн;
• Лютий	– Міське благодійне ветеранське товариство м. Вінниця	– 5000 грн;
	– Черкаське обласне об'єднання єврейських громад	– 5000 грн;
	– Єврейська громада м. Кам'янка	– 5000 грн;
• Березень	– Єврейська громада м. Ірпінь	– 5000 грн;
	– Фастівська міська єврейська громада	– 5000 грн;
	– Звенигородське товариство єврейської культури	– 5000 грн;
	– Єврейська громада м. Васильків	– 5000 грн;
	– Міська єврейська громада м. Бровари	– 5000 грн;
	Разом:	– 45000 грн.

Із початком пандемії коронавірусу та остаточного припинення виконання фінансових зобов'язань співпрезидентом Вааду України А. Адамовським Ваад припинив надання прямої фінансової допомоги єврейським організаціям та общинам України.

Враховуючи складне становище, яке почало складатися в єврейських общинах та організаціях України, особливо в єврейських общинах малих міст із початком коронавірусу, співпрезидент Вааду України Й. Зісельс звернувся до керівництва Всесвітнього єврейського конгресу з клопотанням про надання цільової фінансової допомоги єврейським общинам малих міст України в т.ч. на упередження та подолання наслідків пандемії.

Всесвітній єврейський конгрес підтримав клопотання Й. Зісельса та з травня 2020 р. надав можливість Вааду України розпочати розподіл між єврейськими общинами малих міст України грантової допомоги виділеними, згідно з грантом ВСК, коштами.

Кошти ВСК були виділені двома траншами та розподілені між єврейськими общинами так:

Номер траншу	Дата реалізації	Кількість общин	Розподілена сума (дол)	Розподілена сума (грн)
1	11.06 – 30.07.2020 р.	58		291 500
2	22.10 – 03.12.2020 р.	62	11 000	311 200

2. Ресурсні та інформаційно–аналітичні програми

2.1. Газета «Хадашот» (головний редактор – Михайло Гольд).

Друкований орган Вааду України, виходить з січня 199 р. Обсяг видання – 12 сторінок А3 (з них чотири – повнокольорові). Наклад – 3500–5000 примірників. З квітня 2020 р., у зв'язку з пандемією COVID-19, газета виходить в мережевому варіанті.

Електронна версія регулярно оновлюється в Інтернеті (<http://www.hadashot.kiev.ua>). Друковане видання розповсюджувалося безкоштовно, силами редакції, в трьохстах єврейських організаціях і громадах – від Маріуполя на півдні до Чернігова на півночі і від Хуста на заході до Харкова на сході. Крім єврейських громад і організацій, газета надходила в комітети Верховної Ради України, Офіс Президента, Міністерство культури і туризму, а також приватним особам. Частина тиражу розповсюджувалася на різних громадських заходах, в тому числі на міжнародних конференціях і форумах в Ізраїлі та інших країнах.

Минулого року сайт видання був повністю оновлений – як візуально, так і функціонально. Кількість матеріалів зросла, з'явилася мобільна версія, що збільшило кількість читачів, які переглядають сайт із гаджетів. Вперше в історії єврейських ЗМІ в Україні у видання з'явилася українська версія, що відповідає запитам зростаючої україномовної аудиторії. На сайті в 2020 р. зареєстровано близько 450 000 переглядів – рекорд для щомісячного нішового видання. Залученню нової аудиторії сприяв, в тому числі, запуск нового сайту газети, орієнтований на молодшого читача.

Матеріали «Хадашота» як і раніше, потрапляють в стрічку великого загальнонаціонального Інтернет–агрегатора ukr.net, що робить їх потенційно доступними для мільйонної аудиторії, не обмеженої общинними рамками. На цьому тлі зросла цитованість матеріалів видання вітчизняними і зарубіжними ЗМІ. Всього в минулому році майже 60 різних ресурсів з п'яти країн понад 600 разів передруковували матеріали

«Хадашот». Серед цих ресурсів – портал Lenta.UA, Історична правда, LB.ua, Багнет, newsmir.info, сайт Дев'ятого каналу Ізраїлю, найбільший ізраїльський російськомовний аналітичний портал zahav.ru, журнал «ИсраГео» (Ізраїль), газети «Єврейский мир», «Континент» (США), щомісячник «Єврейская панорама» (Німеччина)», портали 7/40 і «Лехаим» (Росія) та ін.

У 2020 р. число підписників в Facebook наблизилося до 8000 осіб, у окремих матеріалів зафіксовані тисячі переглядів і сотні репостів. При цьому значну частину читачів сторінки газети в Facebook становлять неєвреї.

У 2020 р. на сторінках видання виступали експерти і лідери думок, серед яких директор Київського міжнародного інституту соціології (КМІС) Володимир Паніотто, ізраїльський політолог, колишній радник прем'єр-міністра Ізраїлю Олексій Цісарський, глава Групи моніторингу прав національних меншин В'ячеслав Лихачов, професор університету Аріель, головний учений міністерства інтеграції Ізраїлю д-р Зеєв Ханін, професор Бар-Іланського університету, літературознавець Бер Котлерман, демограф Яків Файтельсон, історик і архівіст Михайло Міцель (США), американський публіцист Міхаель Дорфман і ізраїльський – Веніамін Чернухін, актор, режисер і літератор Веніамін Смахов, відомий ізраїльський музикант, директор міжнародного фестивалю ударних ТамТам Хен Цимбаліста та ін.

Спонсори:

- Ваад України;
- Голландський єврейський гуманітарний фонд (Dutch Jewish Humanitarian Fund JHF);
- Ukrainian Jewish Encounter (UJE);
- Універсальне агентство з продажу авіаквитків.

2.2. Веб-ресурси Вааду України та його підрозділів

2.2.1. Сайт Вааду України <http://vaadua.org> (до жовтня 2020 р. керівник проекту – Олена Заславська, адміністратори – Ірина Лазоренко і Анна Леванюк, відеооператор – Альфія Шевченко, волонтерська техпідтримка ресурсу – Олексій Заславський; з жовтня 2020 р. редактор – Михайло Гольд, адміністратор – Наталя Непійвода).

О. Заславська розробляла проєкт «Сайт Вааду України» в 2001 р. На той момент це був перший веб-проєкт єврейської організації в Україні. Влітку 2012 р., у співавторстві з О. Заславським була створена нова версія сайту.

За майже 20 років накопичений величезний досвід – команда поступово «дорослішала і зростала» разом з проєктом.

У 2014 р. до команди приєдналася Альфія Шевченко, восени 2015 р. – Ю. Панасевич, а згодом Ірина Лазоренко, Анна Леванюк, Аліна Шененко. З березня 2020 р., із початком карантину, команда проєкту працювала на волонтерських засадах, але при цьому не знизилася, а розширила активність. Всі ці роки сайт працював в режимі щоденного оновлення без перерв на вихідні та свята.

Архів із більш як 3500 різних статей та інтерв'ю, який сьогодні розміщений на сайті, становить інтерес для дослідників.

Зараз триває активна робота на сторінках Вааду в ФБ, а також групи «Євреї за Україну», яка створювалася для популяризації матеріалів сайту.

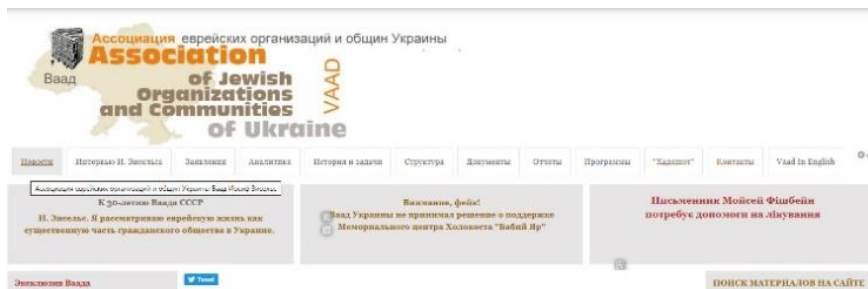
У 2020 р. тривала робота програми «Ексклюзивне інтерв'ю сайту Вааду» (робоча група – О. Заславська, А. Шевченко, А. Шененко, А. Леванюк).

Інтерв'ю із зав. кафедри історії НАУКМА Н. В. Шліхтою, к.ф.н. Катериною Малаховою, к.і.н. Сергієм Гіриком, співпрезидентом Вааду України Й. Зісельсом, зіграли важливу роль в наборі студентів на Магістерську та Сертифікатну програми з юдаїки на 2020/2021 навчальний рік.

До жовтня 2020 р. сайт активно публікував різноманітні матеріали, що стосуються проблем меморіалізації пам'яті жертв Бабиного Яру.

Крім цього, було підготовлено інтерв'ю з рабином М. Шойхетом, співпрезидентом Вааду України Й. Зісельсом, співавтором підручника з івриту для школярів О. Яковлевою, ректором Таврійського національного університету В. Казаріним, керівником прес-центру «Главком» Н. Малиновською.

Основний трафік – це відвідувачі з України, Росії, Ізраїлю, Німеччини та США. Всього сайтом цікавилися читачі з 128 країн світу. Адміністрація сайту підтримує контакти з пресслужбою волонтерського центру при «Хесед-Ар'є» у Львові, проєктом КЕШЕР, Всеукраїнським об'єднанням «Маккабі», єврейськими громадами Запоріжжя, Мелітополя,

Львова, Одеси та інших міст України, єврейськими організаціями Києва та області, з іншими українськими й ізраїльськими громадськими організаціями.

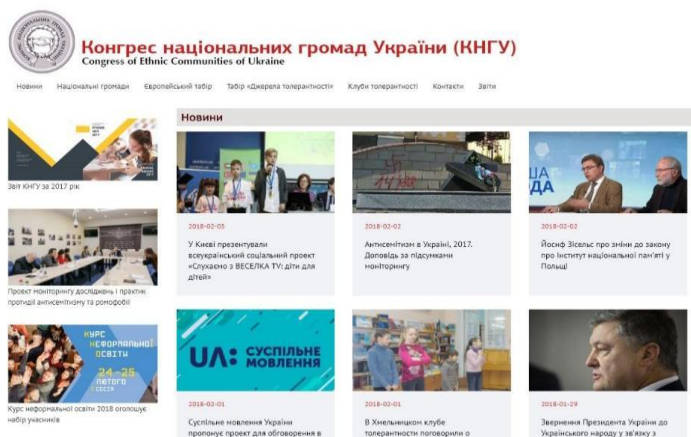
2.2.2. Сайт Конгресу національних громад України (КНГУ)
<http://kngu.org> (Керівник проекту до 09/2020 – Олена Заславська, з 09/2020 – Тетяна Хорунжа).

Перша версія сайту була розроблена в 2004 р. У 2012 р. з'явилася друга версія сайту, а восени 2015 з ініціативи керівництва КНГУ запрацював третій варіант сайту.

Взимку 2013–2014 рр. сайт щодня публікував матеріали, що стосувалися Революції Гідності.

Із початку 2015 р. ресурс є інформаційним майданчиком для проекту «Європейський табір», а з 2016 р. – інформаційним майданчиком для проекту «Дитячий міжнаціональний табір «Джерела толерантності»».

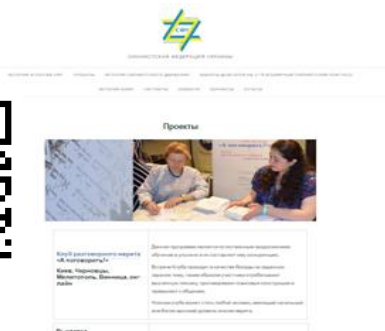
На ресурсі розміщено «Електронний інформаційний бюлетень групи моніторингу прав національних меншин», що випускається експертною групою під керівництвом В'ячеслава Лихачова. Адміністрація сайту веде активну політику щодо залучення нових читачів через сторінки соціальних мереж. Сайт є учасником кількох інформаційних груп в ФБ та Google, в тому числі по тематиці «Права людини». Основний трафік – відвідувачі з України, Росії, європейських країн і США.

2.2.3. Сайт Сіоністської федерації України (СФУ)

<http://votezion.org.ua> (керівник проекту – Олена Заславська, технічна підтримка ресурсу – Сергій Rogozin'skiy).

Сайт публікує прес-релізи та звіти про діяльність організації, а також новини єврейського життя в Україні. Детальніше див. Розділ 6.

2.2.4. Веб-ресурс Центру єврейської освіти jesci.org.ua

(див. Розділ 5)

2.2.5. Веб-ресурс табору «Шорашим – коріння і майбутнє євреїв діаспори»

<http://shorashim.in.ua> (див. розділи 3.2.1 та 5).

3. Пріоритетні програми Вааду України

3.1. Релігійно-общинні програми

3.1.1. Збереження єврейської культурної спадщини

3.1.1.1. Чернівецький музей історії та культури євреїв Буковини

2020 рік був позначений для Чернівецького музею історію та культури Буковини величезними викликами, які мали і, на жаль, надалі мають екзистенційний характер. Через пандемію COVID-19 музей вже на початку березня 2020 р. був не тільки змушений відмовитися від звичного і традиційного як для культурних установ такого типу режиму роботи за принципом «face-t-face», а й постав перед абсолютно реальною загрозою існування.

Не вдаючись до аналізу причин особливої вразливості общинного музею, яким де-юре є Чернівецький музей історії та культури євреїв Буковини, в умовах пандемії (такий аналіз є, між тим, вкрай потрібним), важливо констатувати, що, починаючи з 17 березня звітнього року,

працівники музею фактично знаходяться у відпустці за власний рахунок. Разом із тим, виплата щомісячної «соціальної» допомоги дозволила їм продовжити виконання своїх функціональних обов'язків (в обмеженому обсязі) у режимі «домашнього офісу».

Зазначені обставини позначилися на напрямках докладання зусиль, основним із яких стала реалізація проєктів із акцентом на роботу «online» та створення різноманітних мультимедійних культурних продуктів. Всього за минулий рік музей реалізував і брав участь у реалізації у якості партнера п'ятих проєктів.

Освітній проєкт

«Зельма. Незавершена історія однієї чернівчанки»

Це був власний проєкт музею, який здійснювався на грант Нідерландського Єврейського Гуманітарного Фонду. Загальний кошторис проєкту – 5088 євро. Сума гранту склала – 2479 євро, власний внесок – 2609 євро. Метою проєкту було здійснення організаційних заходів та створення освітніх продуктів для залучення чернівецьких школярів до вивчення історії Голокосту на Буковині. В основу проєкту було покладено трагічну історію життя юної чернівецької поетки єврейського походження Зельми Меєрбаум.

За підсумками реалізації проєкту було підготовлено невелику онлайн виставку про життя і творчість Зельми; розроблено

плани проведення тематичних семінарів (оффлайн та онлайн) для школярів у рамках навчальних курсів «Історія», «Література», «Іноземна мова»; проведено локальні конкурси учнівських робіт та поезій. Всього в рамках проєкту вдалося провести 20 занять, з яких чотири відбулися в режимі «оффлайн» і 16 – в режимі «онлайн». Всі матеріали, створені в рамках проєкту, були об'єднані на спеціально створеному сайті

<https://kadishin.wixsite.com/zelma> . Веб-сайт безкоштовно розробила Галина Хараз. Також у рамках проєкту за грантові кошти для музею було придбано 20 стільців зі спеціальними столиками для проведення занять безпосередньо у музеї.

Міжнародний проєкт «Trans.History»

Це був проєкт Інституту єврейської історії «Centropa» (м. Гамбург, ФРН), у якому музей виступав у якості локального партнера. Метою проєкту було сприяння вивченню місцевої єврейської історії шляхом створення нових медіа-інструментів. Проєкт фінансувався Федеральним міністерством закордонних справ, Вишеградським фондом та Організацією християнсько-єврейської співпраці у землях Гессен та Нассау (ФРН). Загальний кошторис проєкту невідомий.

У рамках проєкту за безпосередньої участі музею було підготовлено аудіогід «Єврейські Чернівці»

<https://audiowalks.centropa.org/uk/> ,

короткий проморолик, а також

проведено освітній вебінар семінар для учителів із різних країн Європи, у якому представники музею також брали участь <http://muzejew-news.org.ua/?p=1795&lang=uk>.

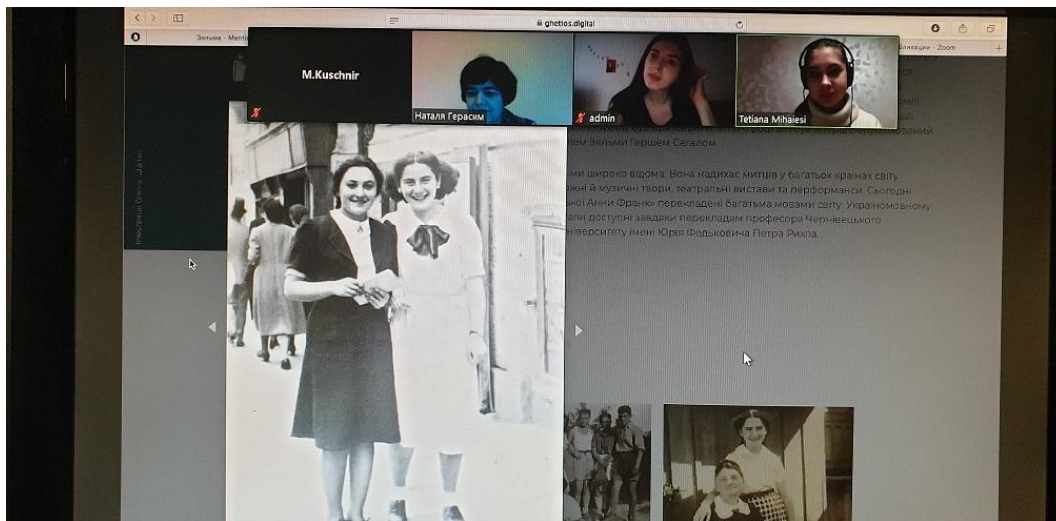
Міжнародний освітній диджитал-проєкт «Вимірюючи гетто: Гродно – Чернівці – Кишинів»

Цей проєкт був ініційований Інститутом німецької культури та історії Південно-Східної Європи при у Університеті Людвіга Максиміліана у м. Мюнхен (ФРН), у якому музей виступав у якості локального партнера. Проєкт фінансувався Федеральним міністерством закордонних справ у рамках програми «Зміцнення громадянського суспільства у країнах Східного партнерства та Росії». Загальний кошторис проєкту невідомий. Мета проєкту полягала у вивченні історії та збереженні пам'яті про гетто у трьох містах із різних країн Східної Європи шляхом створення нових і застосування вже існуючих мультимедійних засобів освіти.

У рамках чернівецької частини проєкту, у якому брали участь представники музею, місцеві експерти, також навчальні групи, створені з числа старших школярів і студентів місцевих навчальних закладів, було проведено два навчальних онлайн-семінари, підготовлено два студентських (учнівських) мікропроєкти про історію Голокосту та гетто у Чернівцях, а також підготовлено навчальне відео «Чернівецьке гетто 1941 р. Територія страждань та принижень» <https://ghettos.digital/chernivtsi-ghetto-1941>. Усі матеріали, підготовлені в рамках цього проєкту, розміщені на спеціально створеному сайті проєкту <https://ghettos.digital/home> .

Міжнародний проєкт

«Диво у Чернівцях. 100 років перемоги «Маккабі» у чемпіонаті Чернівців з футболу»

Цей проєкт було ініційовано Єврейською громадою м. Дюссельдорф (ФРН). Музей, який уже кілька років поспіль тісно співпрацює із цим містом на Рейні, виступав у ньому у якості локального партнера. Метою проєкту було вивчення і популяризація історії єврейського спорту у Чернівцях до Другої світової війни, дослідження діяльності колишніх представників Чернівецької єврейської громади, які після 1945 р. оселилися в Дюссельдорфі, а також активізація культурних зав'язків між містами Чернівці та Дюссельдорфом загалом та їхніми єврейськими громадами, зокрема. Загальний кошторис проєкту невідомий.

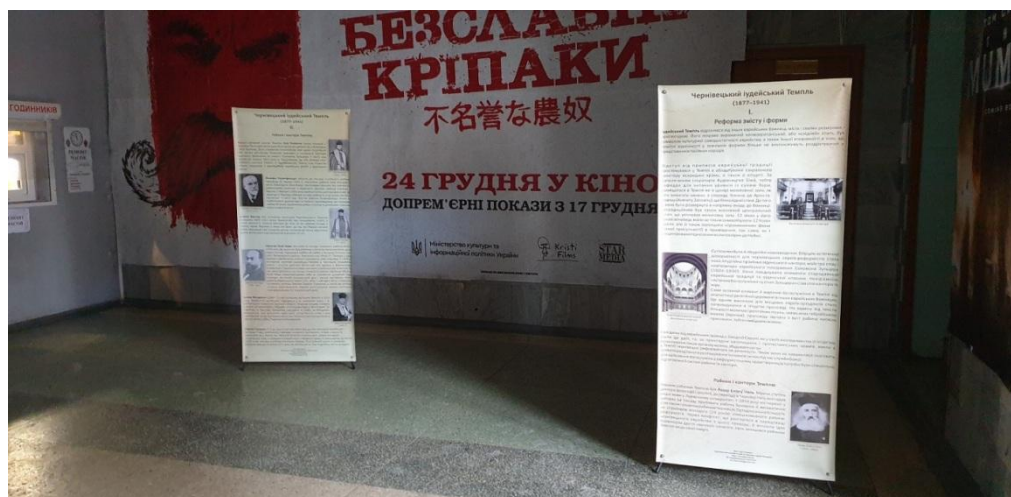
У рамках проєкту було проведено дослідження історії єврейського спорту у Чернівцях в період до Другої світової війни, а його результати були представлені у формі виставки у офф- та онлайн форматах <http://erinnerung-lernen.de/uk/%D0%B4%D0%B8%D0%B2%D0%BE-%D1%83-%D1%87%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%96%D0%B2%D1%86%D1%8F%D1%85>, а також у формі документального фільму https://www.youtube.com/watch?v=yph2EcdvkdA&feature=emb_logo&ab_channel=%D0%95%D0%B2%D1%80%D0%B5%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B5%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8

У зв'язку із пандемією частину заходів проєкту було перенесено на 2021 р., зокрема проведення україномовної оффлайн виставки про чернівецьке єврейське фізкультурно-спортивне товариство «Маккабі», а також міжнародного меморіального футбольного турніру для дитячих команд.

Проект комунальної установи «Кінотеатр «Чернівці»

У цьому проєкті музей також виступав у якості партнера. Метою проєкту було привернення уваги до історії будівлі, у якій знаходиться кінотеатр та підвищення її туристичної привабливості. Загальний кошторис проєкту, який фінансувався УКФ, невідомий.

У рамках проєкту силами музею було підготовлено п'ять стендів з інформацією про історію будівлі, у якій знаходиться кінотеатр, а також пов'язаних з нею видатних особистостей.

Йозеф Шмідт (1904 - 1942)

Той, що співав тільки для своїх земляків

У світі не було більш відомої людини, яка коли-небудь переступала поріг Чернівецького Темплю, ніж тенор Йозеф Шмідт. Саме тут, у головній хоральній синагозі Чернівців, розпочалася запаморочлива кар'єра цього співака, якого при житті називали «єврейським Карузо».

Народився майбутній співак у селі Давидени (нині – с. Давидієва Сторожинецького району). З початком Першої світової війни Шмідти перебралися до Чернівців. Тут Йозеф навчався у школі, а також брав приватні уроки музики у композитора Александру Завуловича. Після війни розпочалися заняття у школі Музичного товариства, і, щоб оплачувати їх, обдарований талантами юнак змушений був шукати підробітків. Спів у хорі Темплю, яким саме тоді почав керувати талановитий педагог Йозеф Товштайн, став оптимальним варіантом. Адже тут він міг робити те, що умів найкраще, – співати, зачаровуючи голосом усіх, але, в першу чергу, самого Товштайна. Останній і познайомив свого юного тезку із технікою канторського співу. Шмідт швидко прогресував, і вже 1921 року його прийняли на посаду третього кантора. Одночасно Йозеф Шмідт продовжував навчатися академічному вокалу під керівництвом Феліції Лерхенфельд-Гржималі.

1924 рік став переломним для чернівецького періоду творчості співака. Саме в цьому році Шмідт узяв участь одразу в трьох концертних програмах, а саме: єврейського товариства «Газамір» музичної школи, Спілки любителів Шуберта, а також дав перший власний концерт. Останній відбувся п'ятого листопада в залі Музичного товариства. Того ж року 20-річний Шмідт вступив до Вищої школи музики і співу в Берліні, де навчався до весни 1926 р.

Йозеф Шмідт у одязі кантора

Після строкової служби в румунській армії у вересні 1927 року Йозеф Шмідт знову переступив поріг приміщення хористів Темплю. Це був слушний момент, адже починалися великі єврейські свята, коли кантори в місті нарховзват. У грудні того ж року Шмідт вперше отримав можливість співати в ролі першого кантора. У 1928 році співак суміщав роботу кантора із концертними виступами, зокрема в січні він дав концерт у місті Дорна Ватра (нині – Ватра Дорней). У грудні його виступ став окрасою святкової програми спортивного товариства «Маккабі».

Незважаючи на такий успіх, все ж кар'єрні й життєві перспективи власника унікального бельканто в Чернівцях залишалися туманними. Та, за щасливим збігом обставин, у лютому 1929 року нікому не відомий Йозеф Шмідт із Чернівців опинився в Антверпені на сцені величезної зали, а вже у квітні того ж року він успішно дебютував у програмі на радіо Берліна.

Коли у квітні 1931 року Йозеф Шмідт навідався до Чернівців, його зустрічали як справжню зірку. Перед поверненням до Німеччини від природи скромний і невибагливий співак, спілкуючись із журналістами, промовив на прощання: «Бувайте, незабаром почуємося. Адже коли я співаю на радіо, то маю таке відчуття, що співаю саме для моїх земляків».

До приходу в Німеччині до влади нацистів залишалось менше двох років. До смерті співака в таборі для біженців у швейцарському містечку Гренбад залишалось 11 років.

Йозеф Шмідт та Йозеф Товштайн
1930-ті рр.

Текст підготував
Чернівецький музей історії та культури євреїв Буковини
Музей історії євреїв Буковини
www.jewishmuseum.com.ua
jewishmuseum@gmail.com

Інші результати роботи

У липні 2020 р. було підготовлено і подано грантову заявку «Історія Голокосту на Буковині без міфів та здогадок: освітній посібник для вчителів та учнів» до німецького фонду «Пам'ять. Відповідальність. Майбутнє». Ця заявка, на жаль, не була підтримана.

З метою збільшення присутності музею в інформаційному онлайн просторі проводилася робота щодо наповнення Facebook-сторінки музею, а також веб-сайту музею, шляхом розміщення матеріалів минулих тимчасових виставок у онлайн формі.

Упродовж 2020 р. у рамках гранту Асоціації Європейських Єврейських Музеїв тривали навчальні консультації з фахівцями Музею історії польських євреїв, які мали на меті надання методичної допомоги у процесі налагодження освітньої роботи майбутнього Музейно-меморіального центру євреїв Буковини. Оскільки візит закордонних фахівців у Чернівці в умовах пандемії не вдалося організувати, було проведено Zoom-конференцію. В рамках цих консультацій фахівцями відділу освіти Музею історії польських євреїв був опрацьований проєкт концепції освітньої програми майбутнього Музейно-меморіального центру євреїв Буковини, розробленої співробітниками музею. За наслідками цієї роботи музей отримав фаховий відгук, що містить практичні поради та рекомендації.

У грудні 2020 р. керівник освітніх проєктів музею Анна Ямчук провела майстер-клас «Музейна педагогіка. Віковий підхід до викладання історії Голокосту. Використання артефактів у викладанні» для учасників онлайн школи УЦВІГу «Історія Голокосту в Україні: вивчення, викладання, пам'ять».

3.1.1.2. Дослідження Голокосту на Буковині: історія та пам'ять (вересень 2019 р. – червень 2020 р.) (координатор – д-р Олександр Филипчук).

Короткий звіт про результати досліджень та роботи над проектом «Дослідження Голокосту на Буковині: Історія та пам'ять» як невід'ємної частини запланованого Меморіального музейного центру (Музею Голокосту) буковинських євреїв (ММЦ). Реалізація проекту базується на використанні такої групи джерел: архівних матеріалів, мемуарів, інтерв'ю, відеоінтерв'ю, інших свідчень буковинських євреїв, які пережили Голокост, а також усних свідчень сторонніх свідків. Враховуючи, що значна частина документів написана румунською та німецькою мовами, одним із завдань є переклад багатьох з них на українську та англійську мови. Для цього були проведені дослідження та тривала робота команди проекту за такими напрямками: єврейсько-українські та єврейсько-румунські відносини на Буковині 1918–1940; Євреї під час радянської окупації Північної Буковини (1940–1941); Антиєврейське насильство влітку 1941 р. на Північній Буковині; Румунська армія та розправи над буковинськими євреями; Депортація євреїв з Буковини до Придністров'я; Голокост на периферії: пам'ять і забуття; «Місця, де немає пам'яті»: Карта вбивств євреїв Буковини під час Голокосту.

Пошук матеріалів проводився в архівах та музеях Чернівецької області та на різних веб-ресурсах.

Командою проекту було відстежено таку інформацію:

а) пошук матеріалів для підготовки виставок; упродовж звітної періоду було досліджено деякі архівні колекції (Державний архів Чернівецької області, Архів СБУ у Чернівецькій області, Державний архів Одеської області, Меморіальний музей Голокосту США) та веб-ресурси (Edward Hauser Czernowitz Book Corner, Yizkor Book Project та ін.);

б) копіювання та обробка матеріалів; є намір зупинитися на певній колекції (документи Радянської надзвичайної державної комісії з розслідування злочинів нацистських загарбників та їхніх поплічників, матеріали румунської поліції та жандармерії, свідчення та документи колишніх в'язнів гетто і концтаборів у Придністров'ї та ін.) Державного архіву Чернівецької області, що потребувало кількох місяців роботи. Незважаючи на величезне значення, ці документи ще не опубліковані. Після систематичного пошуку в цих архівах було виявлено понад 3000 документів та матеріалів;

в) підготовка реєстру матеріалів: для всебічного вивчення Голокосту на Буковині створено реєстр повної колекції. Ці зібрані матеріали (включаючи повний опис, частковий та повний переклад, умовний формат та форму, копії та скани документів), будуть використані на основній та тимчасових виставках. Їх поступово додавали до бази даних. Зараз кількість документів, інтегрованих у базу даних, становить близько 600 одиниць. Це переважно архівні документи, фотографії, газети та мемуари;

г) підготовка наукового семінару за результатами досліджень; є намір організувати онлайн-зустріч за тематичними, а не за хронологічними секціями. Зокрема, окреслено більш точне визначення географії Голокосту та встановлено загальну кількість жертв, яку можна було б оприлюднити: карта вбивств буковинських євреїв залишається одним із найактуальніших завдань; замовчування та стирання пам'яті про вбивства буковинських євреїв, Голокост у колективній пам'яті тих, хто вижив, організаційна структура депортації та участь румунських владних структур та армії; збирання євреїв із сіл та міст для подальшої депортації, вбивств під час депортації та на шляху до Придністров'я; організація різанини та залучення місцевого населення до погромів;

г) підготовка наукового семінару за результатами досліджень; ми маємо намір організувати онлайн-зустріч за тематичними, а не за хронологічними секціями. Зокрема, ми окреслили більш точне визначення географії Голокосту та встановили загальну кількість жертв, яку можна було б оприлюднити: карта вбивств буковинських євреїв залишається одним із найактуальніших завдань; замовчування та стирання пам'яті про вбивства буковинських євреїв, Голокост у колективній пам'яті тих, хто вижив, організаційна структура депортації та участь румунських владних структур та армії; збирання євреїв із сіл та міст для подальшої депортації, вбивств під час депортації та на шляху до Придністров'я; організація різанини та залучення місцевого населення до погромів;

д) публікації (впродовж звітної періоду); Олександр Филипчук, «Rev. Simon Geissbühler. Blutiger Juli. Rumäniens Vernichtungskrieg und der vergessene Massenmord an den Juden 1941. Paderborn: Ferdinand Schöningh, 2013», Ab Imperio 2 (2019), pp. 383–388; Ігор Піддубний, «Партії,

парламент, король та уряд. Розвиток і взаємодія елементів політичної системи Румунії у 1918–1940 рр.» (Чернівці: Друк Арт, 2019), 912 с.; Олег Суровцев, «Буковинські євреї у часи Голокосту: проблема збереження історичної пам'яті», Історичний журнал Національного університету імені Юрія Федьковича №1 (2019), с. 93–100; Яна Бестанчук, «Розв'язання земельного питання на території Чернівецької області й участь у ньому місцевого населення впродовж "руського року" (червень 1940 – червень 1941 рр.)», Вісник Центру буковинознавства 2 (2019), с. 6–11; Ірина Яворська, «Забуті скарби філософії Костянтина Брунера та їх переспіви у поезії Рози Ауслендер», Вісник Центру буковинознавства 2 (2019), с. 149–155.

е) Підготовка збірки наукових книги та статей, присвячених Голокосту на Буковині. Включає різноманітні електронні книги з основних баз наукової літератури та деякі збірки статей та публікацій. Для всебічного вивчення історії буковинських євреїв придбано найважливіші нові книги в цій галузі.

3.1.1.3. Проєкт створення Меморіального музейного центру в будинку «Бейт-Кадішин» на єврейському кладовищі в Чернівцях

У 2020 р. через пандемію COVID-19 і фінансові проблеми активні роботи призупинилися. Здійснювалася тільки оплата комунальних витрат та малі ремонтні роботи.

3.1.1.4. Участь Вааду в просуванні та втіленні українського проєкту Концепції комплексного розвитку (меморіалізації) Бабиного Яру, розробленого робочою групою при Інституті історії України НАН України на замовлення Міністерства культури України та Національного історико-меморіального заповідника «Бабин Яр»

Ваад є співзасновником Фонду ММБФ «Бабин Яр». Наприкінці листопада 2019 р. за підтримки Фонду та Вааду відбулася презентація та обговорення Концепції комплексної меморіалізації Бабиного Яру, яка була розроблена Робочою групою при Інституті історії України НАН на замовлення Міністерства культури і Національного історико-меморіального заповідника «Бабин Яр».

Ваад оплатив переклад Концепції англійською мовою. Також за фінансової підтримки ММБФ «Бабин Яр» та Вааду упродовж першого півріччя 2020 р. вченими з різних країн були підготовлені рецензії, на підставі яких Робоча група під керівництвом Геннадія Боряка підготувала доопрацювання Концепції.

3.1.1.5. Опис колекцій юдаїки (керівник – Надія Уфимцева)

У 2017 р. Ваад України отримав грант від Фонду Ротшильда для активізації роботи за цією програмою.

У 2020 р. робота з опису предметів і колекцій юдаїки була здебільшого припинена через карантин.

3.1.1.6. Виявлення і дослідження єврейських кладовищ і місць масових поховань (ММП) євреїв у роки Другої світової війни, меморіалізація ММП

Через пандемію та карантинні обмеження в 2020 р. експедиції не проводилися. Зусиллями Катерини Малахової і Олександри Фішель були оброблені матеріали експедиції 2019 р. на єврейське кладовище м. Калуш.

3.1.2. Зеут Йегудіт – Програми виховання єврейської самосвідомості

3.1.2.1. Міжнародний єврейський дитячий табір «Шорашим» – «Коріння і майбутнє євреїв України» (керівник проєкту – к.пед.н. Наталія Бакуліна, директор табору в Україні – Вікторія Мінесва)

У 2020 р. керівники проєкту «Шорашим» – «Коріння і майбутнє євреїв діаспори» в Україні через карантин зробили спробу провести табір в режимі онлайн. Умовою одного зі спонсорів була обов'язкова фінансова участь батьків в оплаті витрат. Однак батьки категорично відмовилися оплачувати віртуальний табір, тому від цієї ідеї організатори вимушено відмовилися.

Діяльність проєкту висвітлюється на сайті проєкту та сторінках Facebook, а також на інтернет-ресурсах організацій–партнерів:

www.shorashim.in.ua
www.jecu.org.ua
www.vaadua.com
<http://jewseurasia.org/>
<https://www.facebook.com/shorashimcaucasus/>
<https://www.facebook.com/ShorashimUA/>

Проект «Міжнародний єврейський дитячий табір» Шорашим»—« Коріння і майбутнє євреїв України »»

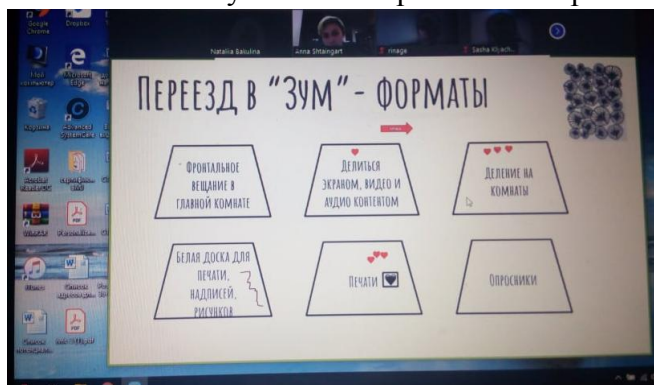
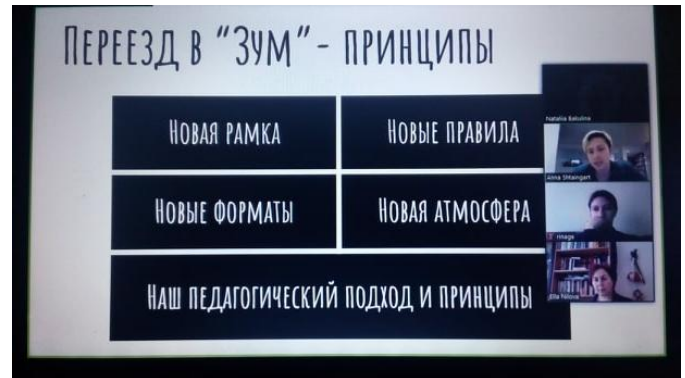
3.1.2.1.1. Співпраця з Єврейським Агентством для Ізраїлю «Сохнут» та фондом КАФ.

Упродовж року – підготовка документів, заявок для проведення Міжнародного єврейського дитячого табору «Шорашим».

25.03.2020 р. – взяли участь в освітній сесії, організованій ЄА Сохнут на тему: «Як провести семінар в ZOOM».

Сесію вела Анна Штенгайт, програмний директор відділу неформальної освіти ЄА. На сесії також були присутні вісім учасників – керівників освітніх структур України (Н. Бакуліна), Ізраїлю, Німеччини, Росії.

На сесії учасники отримали як практичні

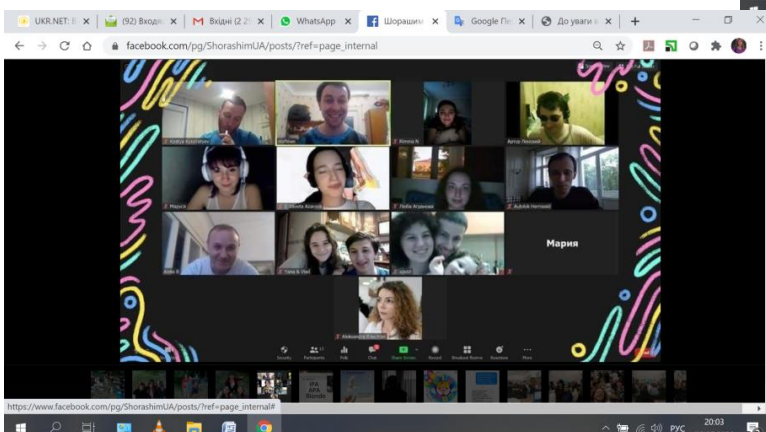
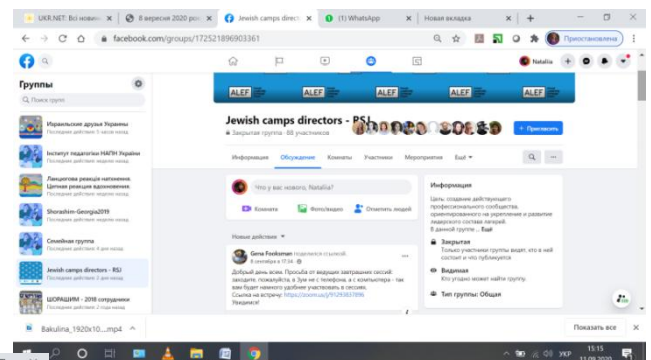

відбулися 30 .03.2020 р. і 02.04.2020 р.

інструменти з оптимального використання платформи, так і обговорили разом, як неформальна освіта може розвиватися в онлайн-просторі, як встановлювати рамки і не втратити унікальність нашої діяльності.

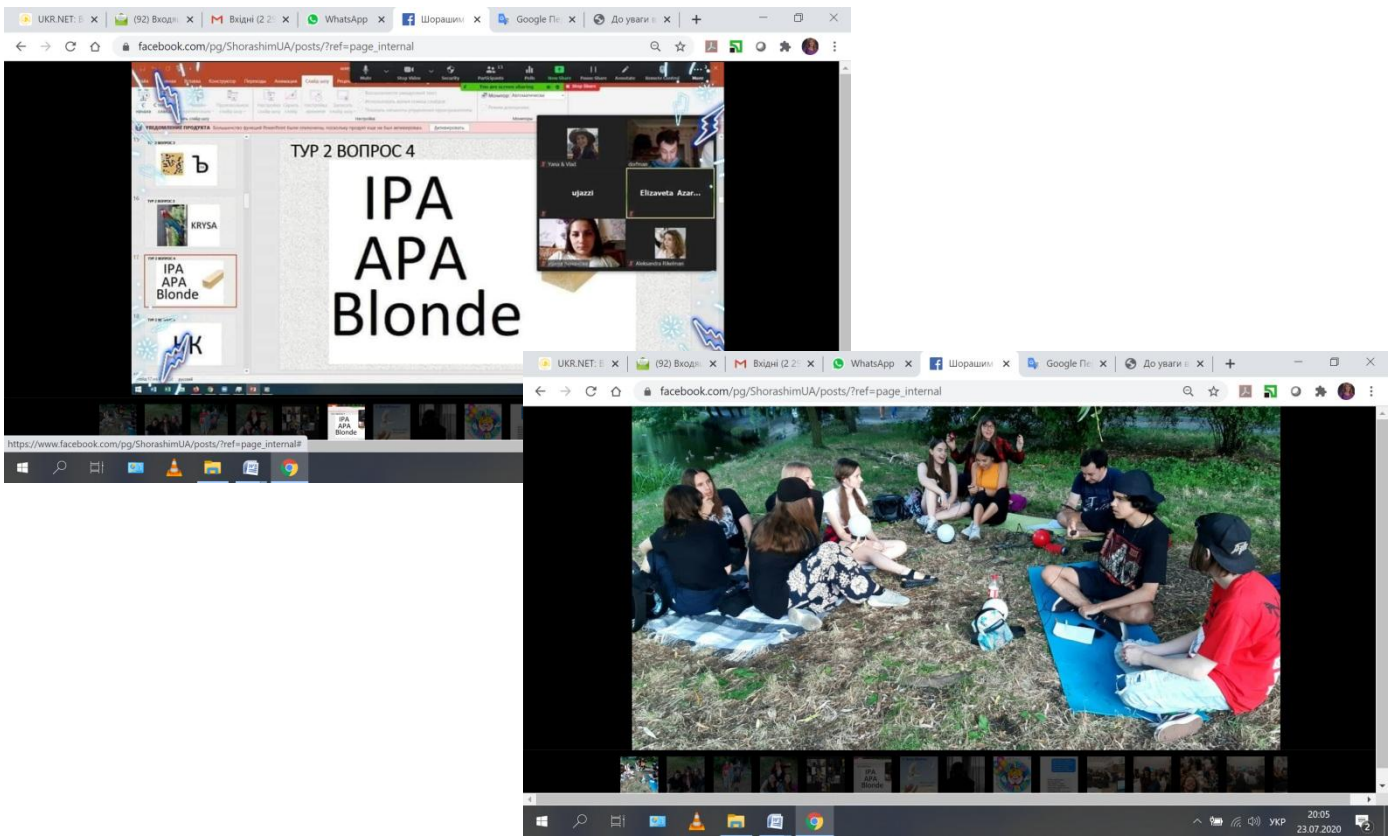
Це була перша з трьох сесій. За особистою домовленості ЦЄОУ з керівниками ЄА також було зроблено розсилку на участь в наступних сесіях для всіх бажаючих педагогів формальної та неформальної освіти та мадрихів, які

02.04.2020 р. у Сесії взяла участь В. Мінеєва та мадрихи проекту «Шорашим». Участь у форумі «Алеф» і обговорення питань організації та проведення єврейських таборів в 2020/2021 рр., 09.09.2020 р. (В. Мінеєва):

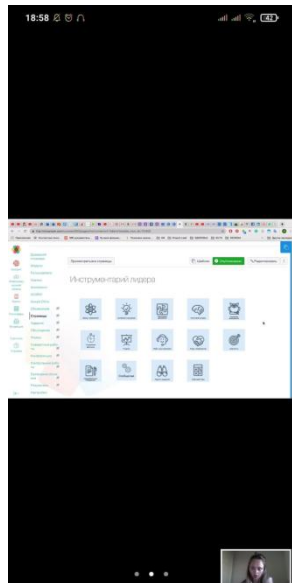

Інтелектуальна гра «Що? Де? Коли?»

20.07.2020 пройшла інтелектуальна гра «Що? Де? Коли?» для учасників проекту «Шорашим» (квіз підготував і провів І. Дорфман) за сприяння ЦЄОУ.

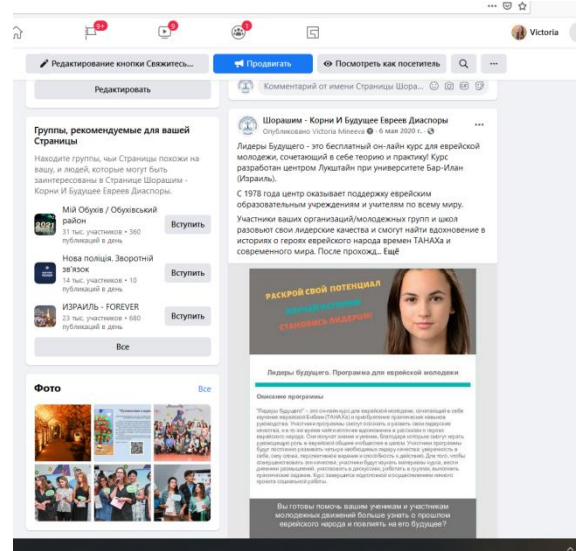
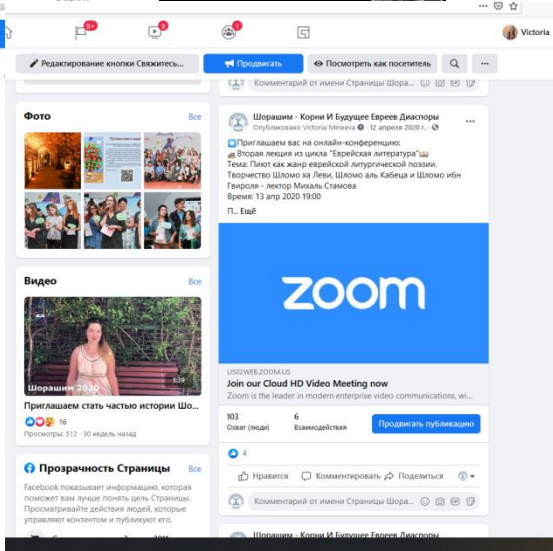
Проведення онлайн зустрічей з учасниками табору «Шорашим – Коріння та майбутнє євреїв діаспори»

Під час карантину були організовані та проведені ряд зустрічей з учасниками табору «Шорашим», а також різноманітні майстер-класи, лекції, квести й конкурси для підтримання контактів з учасниками та мадрихами проекту.

Був організований та проведений онлайн-сецер Песах, святковий флешмоб до свята Ханука та інші активності до єврейських свят.

Також при підтримці Центру Лукштейна був запущений лідерський курс для підлітків «Лідери майбутнього», який сприяв розвитку особистості, єврейської самоідентифікації та прилежності до єврейської спільноти України.

Написання програми для онлайн табору «Шорашим – Коріння та майбутнє євреїв діаспори».

Із запровадженням карантинних обмежень, проведення щорічного табору «Шорашим» стало неможливим, тому команда спеціалістів і мадрихів проекту підготувала програму для онлайн-табору.

Її метою стало підтримання зв'язку з учасниками та проведення освітньої програми з єврейським компонентом.

Написання заявок у різні фонди на проведення онлайн-таборів під час карантину

Були підготовлені заявки на підтримку проведення онлайн-табору «Шорашим», які надіслані у фонд КАФ, ЄА Ізраїлю, Український культурний фонд, Лімуд FSU та ін.

Участь у конференції з єврейської неформальної освіти «Школа НЕО», яку організував єврейський розподільний комітет «Джойнт» для керівників єврейських освітніх програм.

5. Організація та проведення зустрічі для учасників минулих років проекту «Шорашим», заняття про «ЕКО – відповідальність ХХІ століття».

3.1.3. Підтримка програм з юдаїки

3.1.3.1. Проект «Магістерська програма з юдаїки спільно з НаУКМА»

Упродовж літа відбулася реорганізація «Магістерська програма з юдаїки»:

- Ваадам України разом з НаУКМА була створена робоча комісія з вивчення програми з юдаїки;
- Комісія провела роботу і надала висновки та рекомендації;
- Відповідно до рекомендацій та висновків комісії восени була проведена реорганізація програми та підписано нові угоди між НаУКМА та Ваадам України;
- Згідно з згаданими вище угодами повний академічний контроль за програмою з юдаїки було покладено на НаУКМА;
- Реорганізація програми з юдаїки триває, орієнтовний термін завершення реорганізації – 30 вересня 2021 року.

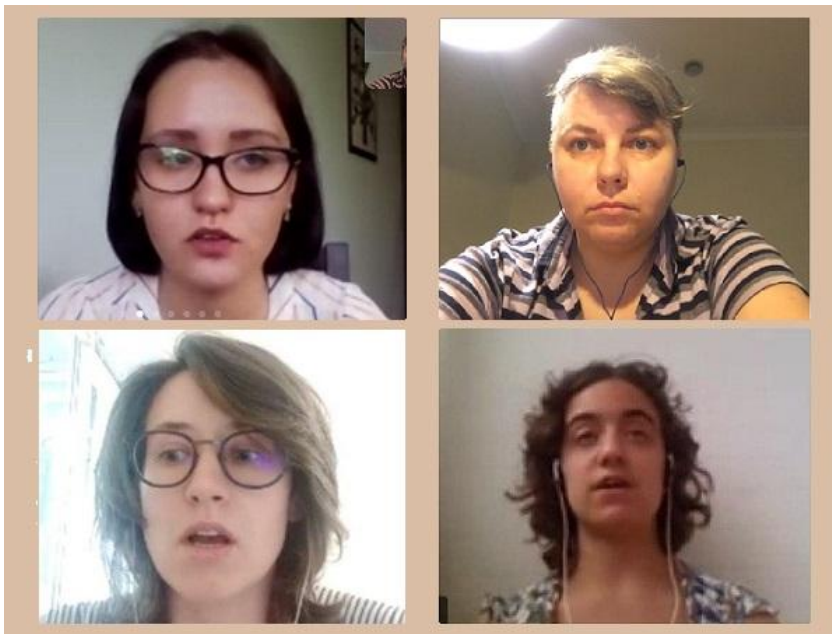
(Керівник – д-р Олексій Хамрай, заступник керівника д-р Сергій Гірік).

У червні 2020 р. програма випустила шістьох студентів, які отримали дипломи магістрів історії в галузі юдаїки.

Новини про захист дипломних робіт, інформація про їхні теми й наукових керівників доступна на сторінці програми у Facebook: <https://www.facebook.com/KMAJewishStudies/posts/2540908226175310>. Троє з чотирьох робіт захищено на оцінку вищу за 91 бал («Відмінно»).

Відгуки випускниць розміщено на сторінці програми у Facebook: <https://www.facebook.com/KMAJewishStudies/posts/2562143420718457>.

У липні–серпні за підсумками вступної кампанії у НаУКМА на програму вступили вісім випускників. Разом було подано 19 заявок від потенційних абітурієнтів.

У липні в дистанційному режимі (у зв'язку з продовженням карантину) відбулася традиційна літня музейно-архівно-бібліотечна практика для студентів першого року навчання. Під час неї семеро студентів змогли ознайомитися з колекціями рукописів, стародруків і музейних предметів із юдаїки та поспілкуватися зі співробітниками десяти музейних, бібліотечних і

архівних установ Києва і Львова.

Упродовж першої половини 2020 р. магістерська програма успішно пройшла акредитацію від Національного агентства з забезпечення якості освіти (документи для її проходження готував теперішній заступник керівника програми Сергій Гірік). Матеріали акредитаційної справи і звіт комісії від НАЗЯВО розміщено на сайті НаУКМА:

https://www.ukma.edu.ua/index.php/2019-04-24-11-09-54/cat_view/1-dokumenty-naukma/30-rizne/143-vidomosti-pro-samootsiniuvannia-osvitno-naukovykh-prohram/272-osvitno-naukova-prohrama-yudaika.

Керівництво й викладачів програми та адміністрацію університету ознайомлено з результатами звіту про візит акредитаційної комісії від НАЗЯВО (візит відбувся в березні 2020 р. безпосередньо перед запровадженням карантину, завдяки чому члени комісії встигли зустрітися зі студентами й випускниками програми, викладачами програми, керівництвом кафедри й факультету, працевдавцями випускників, ознайомитися з робочою документацією програми). Рекомендації комісії щодо можливостей покращення програми взято до відома з метою врахування під час подальшого розвитку програми.

На жаль, у зв'язку з карантинном не відбулися заплановане літнє стажування студентів першого року в Єврейському університеті в Єрусалимі та участь студентів у польовій епіграфічній експедиції на єврейських цвинтарях.

У зв'язку з карантинном у весняному семестрі 2020 р. було скасовано заплановані гостьові лекції. У осінньому семестрі 2020 р. професор Національного університету «Острозька академія» Дмитро Цолін прочитав гостьовий курс лекцій з арамейської мови для студентів першого року.

У січні 2020 р. на запрошення Жешувського університету викладач програми Сергій Гірік (тепер заступник керівника програми) і тогочасний співкерівник програми Віталій Черноіваненко взяли участь у меморіальних заходах Підкарпатського воєводства з нагоди Міжнародного дня пам'яті жертв Голокосту. Сергій Гірік прочитав лекцію «Як я навчаю київським студентів історії Голокосту» перед учителями шкіл Підкарпатського воєводства в Підкарпатському центрі освіти вчителів (аналог інститутів післядипломної освіти).

Викладачка програми Таїсія Сидорчук узяла участь у VIII Міжнародній науковій конференції «Українська діаспора: проблеми дослідження» (Національний університет «Острозька академія», м. Острогор) із доповіддю «Український науковий інститут Гарвардського університету – провідний українознавчий центр українського зарубіжжя: історія створення та діяльність у 1960–1980-х роках» та у III–IV Конгресі сходознавців «Кримський. Крим. Кримське» (Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського, м. Київ) з доповіддю «Архів Омеляна Прицака як джерело вивчення вітчизняного та світового сходознавства». Заступник керівника програми Сергій Гірік представив доповідь на тему «Українська тематика в «Енциклопедії концтаборів і гетто, 1933–1945» («Encyclopedia of Camps and Ghettos, 1933–

1945»)) на конференції «Традиції та новації в світовій енциклопедистиці» (Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 16 листопада 2020 р.).

19 квітня викладач програми Сергій Гірік прочитав публічну лекцію (через платформу Zoom) «Поалей-Ціон як “радянська партія”: спроба стати сіоністами-комуністами», виступ організувала Сіоністська федерація України. Відеозапис лекції розміщено на каналі онлайн-студії Діє-Слово на YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=cG3N5FMm6Pw>.

У рамках роботи в Державній науковій установі «Енциклопедичне видавництво» заступник керівника програми Сергій Гірік підготував низку енциклопедійних статей із юдаїки, які розміщено на порталі «Великої української енциклопедії» (<https://vue.gov.ua>) [статті «Антисемітизм», «Антисіонізм», «Ан-ський, Семен Акимович», «Алія»].

У липні вийшов друком український переклад «Чорної книги» – однієї з найважливіших джерельних публікацій з історії Голокосту, підготовленої наприкінці 1940-х рр. Іллею Еренбургом і Василем Гроссманом. Наукове редагування перекладу здійснив викладач програми Сергій Гірік. Випусковою редакторкою книжки була випускниця програми, аспірантка кафедри історії НаУКМА Тетяна Бородіна.

Сторінка книги на сайті видавництва «Дух і Літера»: <https://duh-i-litera.com/bookstore/chorna-kniga>.

Відеозапис презентації книги на Форумі видавців у Львові (з огляду на карантин захід відбувся онлайн): <https://bookforum.ua/events/144>.

У липні заступник керівника програми Сергій Гірік дав інтерв'ю Радіо «Свобода» про політичну діяльність Володимира Винниченка, запис доступний за посиланням: <https://www.radiosvoboda.org/a/30748066.html>.

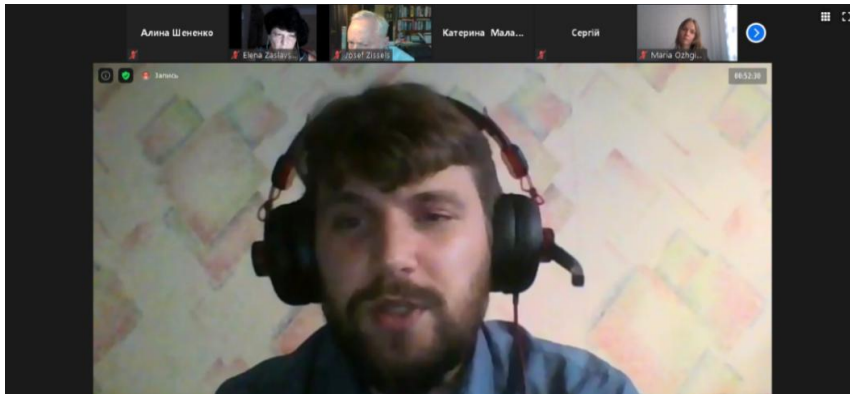
У 2020 р. програма продовжувала співпрацю з фондом «Вікімедіа Україна» і Українською Вікіпедією. Переймаючи досвід деяких американських, ізраїльських та інших університетів, у рамках навчальних курсів студенти програми мають можливість замість есеїв і рефератів готувати статті для Вікіпедії (перед оприлюдненням роботи перевіряються викладачами). Завдяки цьому т. зв. вільна енциклопедія (найпопулярніше джерело інформації в інтернеті, яке широко використовується учнями шкіл і студентами) наповнюється науково вивіреними знаннями з історії й культури євреїв України.

У 2020 р. програма продовжувала співпрацю з Єврейським університетом в Єрусалимі, Єврейською теологічною семінарією Америки, Монреальським університетом, Меморіальним музеєм Голокосту (США), Жешувським університетом (Польща), Меморіальним музеєм Голокосту (США). Програма продовжує перемовини про співпрацю з Кельнським університетом. У рамках започаткованої співпраці з Кельнським університетом студентка програми Єлизавета Мучник упродовж осіннього семестру 2020 р. навчалася на магістерській програмі з єврейських студій і славістики в Кельнському університеті. З іншими партнерами обговорюється можливість організації дистанційних гостьових заходів із огляду на неможливість організації приїзду лекторів під час карантину.

Упродовж 2020 р. магістерська програма проводила активне просування в соціальних мережах (зокрема, через Facebook), де публікувала інформацію про програму, діяльність її викладачів тощо, з метою залучення зацікавленої в академічній юдаїці аудиторії й пошуку потенційних студентів. На каналі YouTube публікувалися відео гостьових лекторів програми (понад 24 тис. переглядів станом на кінець грудня 2020 р.) Станом на кінець 2020 р. на сторінці Facebook було зареєстровано близько 1890 фоловерів (підписників).

Взимку й навесні 2020 р. магістерська програма розмішувала свою рекламу в газеті Вааду України «Хадашот» на сайті Вааду України. У номері за лютий 2020 р. розміщено інтерв'ю з гостьовим лектором магістерської програми, професором Бар-Іланського університету Бером Котлерманом.

20 липня відбувся день відкритих дверей програми (онлайн) [запис і інформація доступні на сайті Вааду України: <http://vaadua.org/news/vidbuvsya-den-vidkritih-dverei-na-programi-pidgotovki-magistriv-z-yudayiki>], у якому взяли участь заступник керівника програми Сергій Гірік, викладачка програми Катерина Малахова. Під час заходу виступили співпрезидент Вааду України Йосиф Зісельс, студентки й випускниці програми.

Добірку відгуків випускниць програми розмістив сайт Вааду України: <http://vaadua.org/news/vipuskniki-programi-yudayika-u-naukma-pro-navchannya-naykrashchi-spogadi-i-otrimaniy-dosvid>. Окремими коментарями про програму поділилися також співпрезидент Вааду України Йосиф Зісельс (<http://vaadua.org/news/yosif-zisels-nihtto-bilshe-ne-daie-diplom-iz-specializaciiyeyu-yudayika>), завідувачка кафедри історії НаУКМА Наталія Шліхта (<http://vaadua.org/news/nataliya-shlihta-pro-te-shcho-oznachaie-buti-mogilyancem-mozhna-sogodni-napisati-knizhku>), заступник керівника програми Сергій Гірік (<http://vaadua.org/news/sergiy-girik-neobhidnoyi-kilkosti-fahivciv-z-yudayiki-v-ukrayini-nemaie-i-shche-dovgo-ne-bude>) та викладачка програми Катерина Малахова (<http://vaadua.org/news/katerina-malahova-robota-z-ievreyskoyu-spadshchinoyu-potrebuie-smilivosti-i-napoleglivosti>).

30 липня 2020 р. відбулася онлайн-зустріч «Юдаїка в Україні: перспективи досліджень», присвячена проблематиці вивчення юдаїки в Україні. У заході узяли участь заступник керівника програми Сергій Гірік і викладачка програми Катерина Малахова (<http://vaadua.org/news/katerina-malahova-sergiy-girik-yudayika-potrebuie-glibokogo-profesiynogo-vivchennya>). Відеозапис зустрічі розміщено за посиланням: <https://www.youtube.com/watch?v=jnGHWtkUyHM>.

Матеріали про прийом студентів поширювалися в закладах вищої освіти та єврейських громадах у Києві й регіонах. Оголошення про набір студентів активно поширювалися на Facebook у групах історичної, культурологічної і краєзнавчої тематики, групах єврейських організацій тощо.

3.1.3.2. Проект «Сертифікатна програма з юдаїки в Україні»

(Науковий керівник – к. ф. н., викладач Катерина Малахова, адміністративний керівник – вик. дир. СФУ Олена Заславська).

Сертифікатна програма з юдаїки була заснована в 2001 р. в межах факультету гуманітарних наук НаУКМА Асоціацією єврейських організацій та общин (Ваадам) України 3 жовтня 2020 р. програма плідно співпрацює з Інститутом філології та журналістики Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського, Київ.

Мета програми – підготовка фахівців широкого профілю в галузі української юдаїки, наприклад: викладачів івриту та їдишу для закладів єврейської освіти, архівних працівників, дослідників тощо.

Перелік основних дисциплін, які вивчаються в межах програми у 2020/2021 навчального року:

- історія єврейського народу,
- вступ до семітології,
- мова іврит,
- мова їдиш,
- єврейська філософія,
- історія Держави Ізраїль,
- література мовою іврит,
- література мовою їдиш,
- єврейська культура,
- історія антисемітизму,
- історія Голокосту тощо.

Після проходження дворічного курсу випускники можуть продовжити навчання в межах Магістерської програми з історії при НаУКМА, в інших навчальних закладах України або за кордоном. З вересня 2020 р. програма започаткувала також [скорочений курс](#).

Програма підтримує тісні зв'язки з Vilnius Yiddish center, Інститутом польових досліджень, Українським католицьким університетом (УКУ), Paideia (The European Institute for Jewish studies in Sweden).

У вересні 2020 р. змінилося керівництво а програма була кардинально перебудована.

1. Вперше за 20 років існування програми з'явилися «контрактні» студенти – люди, які вносять дуже невелику суму за своє навчання, що, з одного боку підвищило відповідальність студентів, а з іншого, надає додаткові можливості фінансування програми в умовах кризи.

Більшість студентів першого курсу 2020/2021 навчального року вже мають історичну або культурологічну освіту.

2. Вперше пошук фінансування здійснюється не для програми в цілому, а на кожен курс окремо, що одразу підвищило можливості програми. Зараз окремо фінансуються або фінансувалися: курс «Мова їдиш для початківців», викл. Ася Фруман, «Історія Голокосту», викл. Михайло Тяглий, «Історія антисемітизму», викл. В'ячеслав Ліхачов, «Література мовою їдиш», викл. Мордехай Юшковський» тощо. Продовжується пошук фінансування за цим принципом.

3. У зв'язку з тим, що НаУКМА не надає студентам кредити за навчання на програмі, з'явилася можливість запросити лекторів, які проводять лекції та семінари російською мовою, що значно підвищило загальний академічний рівень програми. До анкети, яку заповнювали майбутні студенти, було включено питання стосовно можливості навчатися російською – не було жодних заперечень навіть у україномовних у звичайному житті студентів.

4. Можливість навчатися студентам з будь-якого куточка України – дуже важливий чинник для розвитку програми, та є одним з пріоритетів керівників програми. Програма повністю переведена в онлайн простір.

5. З жовтня 2020 р. програма плідно співпрацює з Інститутом філології та журналістики Таврійського національного університету ім. В.І.Вернадського, Київ. Студенти ТНУ спеціальності «іврит» відвідують лекції та семінарські заняття, виконують завдання та отримують заліки.

З будь-яких питань про роботу програми можна звернутись: CPjudaica2020@gmail.com.

3.1.4. Підтримка общинного і релігійного життя

3.1.4.1. Допомога в придбанні і доставці маці

У 2020 р. до свята Песах в єврейські громади України було відправлено 8 тонн маці.

В результаті акції мацою були забезпечені єврейські громади 24 областей України, в тому числі найвіддаленіших містечок і селищ, включаючи громади Луганської та Донецької областей.

Проект доставки маці в громади був реалізований Ваадам України спільно з Єврейською конфедерацією України (президент – Борис Ложкін).

Основним спонсором акції з боку Вааду України виступив співпрезидент Вааду Андрій Адамовський. Додаткову матеріальну підтримку програма отримала від членів Опікунської ради Вааду України Ігоря Керезя, Михайла Бреймана, Вадима Мораховського, Михайла Вугмана, Олександра Лойфенфельда, Володимира Шпільфогеля.

3.2. Міжнаціональні програми і проєкти Вааду України

Міжнаціональні проєкти і програми Ваад України здійснює через Конгрес національних громад України (виконавчий директор – к.ф.н. Тетяна Мураткіна).

Конгрес національних громад України (КНГУ) є всеукраїнською громадською некомерційною організацією, що представляє інтереси етнічних спільнот України, створеною з метою об'єднання зусиль у сфері захисту прав меншин, збереження культури та мови етнічних спільнот, їх інтеграції в громадянське суспільство України, виховання толерантності й протидії ксенофобії.

КНГУ з 2002 р. займається проєктами для української молоді, метою яких є виховання міжнаціональної й міжрелігійної толерантності.

Ваад України є співзасновником КНГУ і забезпечує базове фінансування діяльності та проєктів організації.

Міжнародна літня школа «Моє європейське місто»

14-денний освітній онлайн проєкт. Проходив з 5 по 19 липня 2020 року.

Завдання проєкту:

- підвищити обізнаність про нерозривний зв'язок рідного краю з європейським історико-культурним контекстом;
- мотивувати до вивчення місцевих і національних культурних надбань;
- спонукати до налагодження дружніх стосунків і продуктивного спілкування;
- розвинути інтелектуальні та творчі здібності, лідерські якості та навички роботи у команді;
- сприяти розвитку позитивній ціннісній орієнтації, громадянської свідомості та відповідальності;
- надати інклюзивні можливості для навчання.

Літня онлайн-школа «Моє європейське місто» для 90 учасників з 13 областей, а також Молдови та Німеччини.

Карантин вносить свої зміни і замість проведення освітніх таборів в Карпатах команда «Європейського табору» та «Джерел толерантності» розробила проєкт для дітей та підлітків 12–17 років – Літню онлайн-школу. Вона покликана налагодити продуктивну взаємодію між підлітками з різних регіонів України та Молдови; мотивувати їх до вивчення місцевих та національних культурних надбань; поглибити знання про Європу та Східне партнерство у контексті актуальних викликів міського розвитку.

14-денна школа онлайн включала руханки, вебінари, майстер-класи, індивідуальні виклики, командні завдання та тимбілдінг. На учасників чекали спеціально підготовлені відеоматеріали від команди, цікаві знайомства з істориками та науковцями, активістами, та митцями. Дев'ять команд розробляли власні проєкти, виконували різноманітні креативні завдання змагаючись за перемогу, а три найкращі отримали подарунки.

Учасники змогли дослідити місто, яким воно має бути для комфортного життя проходячи сім освітніх блоків:

06.07 «Право на місто», розробник Марія Зіверт;

08.07 «Урбасистема», розробник Марія Кучеренко;

10.07 «Легенда про місто», розробник Володимир Половський;

12.07 «Архітектура для життя», розробник Марія Назарова;

14.07 «Місто тисячі культур», розробник Владислав Сасін;

16.07 «Люди і місто», розробник Тетяна Мураткіна;

18.07 «Диво тур», розробник Руслан Нечипорук.

Учасники літньої школи отримали чудові стартові набори: футболки, рюкзаки та маски. Актуальна тема – урбанізм, найкраща команда, розумні та креативні учасники – все збіглося у літній школі «Моє європейське місто»

Проект став можливим за підтримки Фонду Конрада Аденауера в Україні.

Зимова онлайн-школа «Моє європейське місто: практикум»

У січні 2021 р. пройшла зимова онлайн-школа «Моє європейське місто: практикум». Ця школа є логічним продовженням літньої школи. Вперше в Zoom зібралось більш як 140 учасників: 13 команд з усієї України та 2 команди з Грузії. Всі зустрілися аби дізнатися більше про місто та створити свій власний проєкт.

Зимова школа складалась з п'ять тематичних блоків:

- «Місто належить нам», розробниця Марія Зіверт;
- Місія «Ревіталізація», розробниця Мері Кучеренко;
- «Уявне місто. Пам'ять, символи та міська ідентичність», розробники Марія Чернова та Володимир Висоцький;
- «Місто для молоді», розробник Владислав Сасін;
- «Проектний менеджмент», розробники Тетяна Мураткіна та Володимир Висоцький.

Окрім вебінарів учасники мали можливість відвідати тематичні майстер-класи та розробити власний міський проєкт який буде реалізовано у містах України та Грузії.

Всі матеріали доступні до перегляду на YouTube каналі: https://www.youtube.com/channel/UCcKxDnhy_15WF7iDhjHMu4A

Проект реалізовується за підтримки Фонду Конрада Аденауера в Україні

Клуби толерантності

Клуби толерантності є одним з довгострокових проєктів Конгресу національних громад України. Клуби – це особливий простір однодумців, джерело не шкільних знань, місце, де діти, підлітки та молодь мають змогу говорити про важливі речі, розширювати свій світогляд, формувати систему цінностей шляхом долучення до тренінгів з громадянської освіти та толерантності, глобальних акцій, майстер-класів, зустрічей у форматі живих книг та багато чого іншого.

Координаторка мережі Клубів толерантності: Марія Кучеренко.

Географія клубів:

Хмельницький клуб толерантності (координаторка: Анастасія Чеглакова) у співпраці з благодійним фондом «КСЕНА» і Хмельницькою обласною універсальною науковою бібліотекою;

Чернівецький клуб толерантності (координаторка: Ольга Бауер) у співправці з НГО «Еко-культура»;

Клуб толерантності у м.Надвірна, Івано-Франківська область (координаторка: Наталія Хмель).

Учасники та учасниці клубу разом із координаторкою як єдина команда брали участь в іншому проєкті КНГУ літній онлайн-школі «Моє європейське місто».

Форми проведення занять у цьому році:

лекції (наприклад, [«Міжнародний день захисту прав людини»](#), [«Голодомори як геноцид проти українського народу»](#), [«Хустка – невід’ємна частина української культурної спадщини»](#), [«Захисник України – хто він/вона»](#), [«Про проблеми дівчат в світі та в Україні»](#), [«Сучасне українське мистецтво. Митці нашого краю. Марта Пітчук»](#) тощо);

майстер-класи (наприклад, [«Різдяно–новорічний майстер–клас»](#), [«Ворк–шоп для освітян з Культури пам’яті»](#) тощо);

тренінги (наприклад, [«Світ толерантності»](#), [«Знайомство з коміксом «Я тобі не кицька»»](#), [«День Інформації. Вчимося бачити фейки»](#), [«Безпека в соціальних мережах»](#) тощо);

участь в акціях, флешмобах, маршах, конкурсах (наприклад, [«Конкурс малюнків «Інтеркультурні новорічні свята Буковини»](#), [«Акція «16 днів активізму проти гендерно зумовленого насильства»](#), [«Конкурс відеороликів до Дня толерантності «Всі люди однаково важливі»](#), [«Акція «Озеленення України»](#), [«Збираємо допомогу для мешканців Будинку илосердя в м. Городок»](#), [«Всесвітній день прибирання «World Cleanup Day»](#), [«Акція До Всесвітнього Дня миру #FORPEACE](#), [«Акція на підтримку Всесвітнього флешмобу «Ми пам’ятаємо»](#) тощо).

Веб-презентація проєктів КНГУ:

Інтернет-сайт КНГУ: www.kngu.org

Акаунт «КНГУ КНГУ/ КНОУ» відеохостингу Youtube:

<https://www.youtube.com/channel/UCLX75CHOsWMMoY6NlpVLcAQ>

Сторінки в соцмережі Facebook:

<https://www.facebook.com/knguorg>

<https://www.facebook.com/europeancampua> – Європейський табір EuroCamp

<https://www.facebook.com/sourcesoftolerance> – Джерела толерантності / порозуміння

<https://www.facebook.com/profile.php?id=100014519710219> – Хмельницький клуб

толерантності.

3.2.1. Програми виховання толерантності

3.2.1.1. Програма «Толерантність – уроки Голокосту»

У 2020 р. діяльність програми «Толерантність – уроки Голокосту» була обмежена тільки підтримкою освітніх проєктів Українського центру вивчення історії Голокосту.

1) Щорічного Всеукраїнського конкурсу учнівських робіт «Історія і уроки Голокосту імені І. Б. Медвинського».

15–17 травня 2020 р. в Україні відбувся ХХ ювілейний Всеукраїнський конкурс учнівських робіт «Історія і уроки Голокосту» ім. І.Б. Медвинського. Цього року конкурс був незвичним і незвичайним водночас. Через поширення в світі COVID–19 і карантинні обмеження в Україні конкурс довелося організувати в онлайн-режимі. Всі заходи і захисти робіт відбувалися на онлайн-платформі ZOOM. На цьогорічний конкурс надійшло близько учнівських 60 робіт, серед яких були дослідницькі, образотворчі, літературні та відеороботи. До фінальної частини конкурсу було допущено 38 учасників.

Впродовж трьох днів у чотирьох дослідницьких та двох творчих секціях відбувалися онлайн-захисти робіт. Попри певні негаразди з технікою та якістю інтернету, всі учасники процесу (конкурсанти, їхні наукові керівники, члени журі, організатори) впоралися із цим викликом часу, отож, конкурс відбувся. Як і щороку, ХХ ювілейний Всеукраїнський конкурс учнівських робіт «Історія і уроки Голокосту» ім. І.Б. Медвинського підтримали Асоціація єврейських організацій та общин (Ваад) України та Посольство Держави Ізраїль в Україні.

[\[Урочисте відкриття Конкурсу\]](#)

[\[Урочисте закриття Конкурсу, нагородження учасників\]](#)

2) Видання збірника шкільних робіт «Пам'ятаймо. Історія і уроки Голокосту. Роботи молодих дослідників 2010–2019 рр.»

У виданні зібрано повні тексти дослідницьких праць переможців Всеукраїнського конкурсу учнівських робіт «Історія і уроки Голокосту» імені І. Б. Медвинського 2010–2019 рр. Цей конкурс є одним із найважливіших освітніх щорічних заходів Українського центру вивчення історії Голокосту.

Роботи молодих дослідників і дослідниць присвячено різноманітним аспектам історичної долі українського єврейства в роки Другої світової війни, історії Голокосту на теренах України.

http://www.holocaust.kiev.ua/other/details/pam_ist_2020?objId=2022

3) Щорічної Літньої школи для вчителів історії. 15-29 липня 2020 року відбулась онлайн частина Освітнього семінару-школи «Історія Голокосту в Україні: вивчення, викладання, пам'ять», який щороку проводить Український центр вивчення історії Голокосту. Під час онлайн-сесії учасники працювали із темами, присвяченими історії Голокосту в Європі та Україні, історії та культуру євреїв України, відображення Голокосту в літературі та мистецтві, а також із практикумами з використання усної історичної свідчень у дослідженні та викладанні історії Голокосту, про меморіальні простори, місця пам'яті та пам'ятники.

http://www.holocaust.kiev.ua/Other/details/sem_vikl_2020?objId=10

Джерело: сайт УЦВІГ www.holocaust.kiev.ua та офіційна сторінка Центру на Facebook: <https://www.facebook.com/uhcenter/>.

3.3. Міждержавні програми і проєкти Вааду України

(Реалізуються через Київський офіс Євразіатського єврейського конгресу, директор програм – Людмила Брагінська)

3.3.1. Ресурсні програми по забезпеченню діяльності Київського офісу Євразіатського єврейського конгресу (КО ЄАЄК)

3.3.1.1. Сайт «Євреї Євразії» *(шеф-редактор сайту – В'ячеслав Лихачов).*

Продовжив свою роботу сайт «Євреї Євразії». Сайт «Євреї Євразії» (<http://jewseurasia.org>) існує з 2018 р. Сьогодні він являє собою оновлюваний в щоденному режимі двомовний (англійська та російська версії) інформаційно-аналітичний портал. На основі сайту здійснюється щоденна електронна розсилка новин, також двома мовами.

3.3.1.2. Моніторинг проявів антисемітизму *(керівник програми – В'ячеслав Лихачов).* В 2020 р. продовжила свою роботу програма моніторингу проявів антисемітизму. Як і раніше, за рік було підготовлено 12 щомісячних оглядів зафіксованих проявів антисемітизму та ксенофобії (з січня 2020 огляди виходять тільки українською мовою), та підсумкова річна доповідь про антисемітизм в Україні (була підготовлена українською та англійською мовами).

3.3.2. Збереження культурної спадщини

3.3.2.1. Ремонт і реконструкція синагог

У 2020 р. були продовжені роботи по реставрації синагог і єврейських кладовищ в Грузії, зокрема, очищення Варкетільського єврейського кладовище від бур'янів, сміття, будматеріалів. Роботи стали можливі завдяки фінансовій підтримці мецената Давида Якобашвілі. Контроль за виконанням робіт здійснював безпосередньо Йосиф Зісельс.

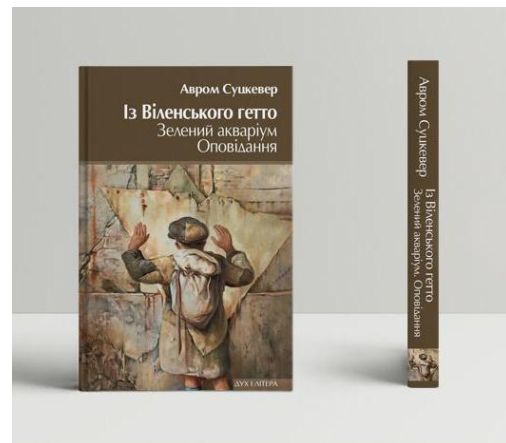
4. Центр досліджень історії та культури східноєвропейського єврейства НаУКМА

(директор центру – віце-президент Вааду України Леонід Фінберг)

4.1. Формування Школи перекладів наукових і художніх текстів з їдишу та івриту українською мовою *(керівник: Леонід Фінберг)*

У 2020 р. Школа продовжила минулорічну практику роботи над перекладами текстів з івриту та їдишу українською мовою. Цьогорічними результатом стали переклади книг низки їдишських та івритських авторів. Так, перекладено з їдишу, підготовлено та видрукувано книгу Аврома Суцкевера «Із Віленського гетто. Зелений акваріум», завершилася робота над зібранням та перекладом текстів для Антології єврейської прози Східної Європи другої половини XIX–XX ст. В антології перекладено твори лауреатів Нобелівської премії Шмуеля Йосефа Агнона та Ісаака Башевіса Зінгера, Шолом-Алейхема, Ісаака Бабеля, Януша Корчака, Бруно Шульца та багатьох інших. Упорядниками антології є Олександра Уралова, співробітниця Центру юдаїки та Леонід Фінберг, директор Центру. Крім того, підготовлено до друку та видано окремим виданням книгу нобелівського лауреата Ісаака Башевіса Зінгера «Раб. Шоша» (переклад Ярослави Стріхи). Завершено переклад з івриту, підготовку та друк накладу книги Йорама Канюка «1948» (переклад Анни Некрасової). Крім того, триває робота над перекладом з їдишу щоденників ГУЛАГу Йосифа Бухбіндера (переклад Олександри Уралової). Впродовж року відбувалися зустрічі учасників Школи, на яких обговорювали та вирішували складні питання.

Перекладені твори публікуються як самостійні книжки. Це, зокрема, книги Аврома Суцкевера, Ісаака Башевіса Зінгера та Йорама Канюка, а також антологія «Скринька з червоного дерева. Єврейська проза Східної Європи другої половини XIX–XX ст.». Невеликі за обсягом оповідання або ж окремі фрагменти перекладів друкуються в художньо-публіцистичному альманасі «Єгупець» (цьогоріч вийшов друком №29). Поступово переклади українською мовою з їдишу та івриту стають реальністю.

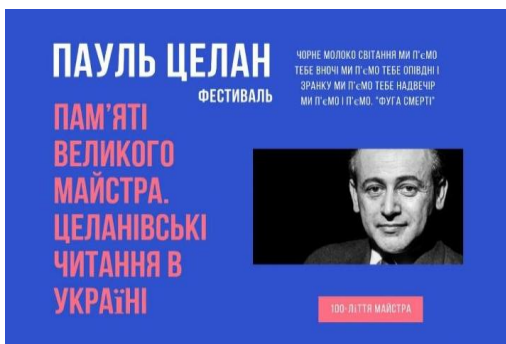
На сьогодні маємо низку перекладачів з їдишу та івриту, які активно співпрацюють із Центром, більшість з них – студенти та випускники магістерської та сертифікатної програм з юдаїки в НаУКМА.

Спонсор: Центр юдаїки.

4.2. Інвентаризація та каталогізація архівів Центру досліджень історії та культури східноєвропейського єврейства НаУКМА (керівник: Леонід Фінберг).

Мистецькі та історичні цінності, що збирав Центр упродовж останніх 30 років, сформували досить велику колекцію матеріалів з історії та культури євреїв України. Проте, Центр ніколи не мав можливості ретельно описати та каталогізувати колекції. Водночас зрозуміло, що ці колекції мають велике значення для створення музеїв, організації виставок, підготовки та видання книг, для проведення різних досліджень та наукових розвідок. Ці матеріали можуть представляти інтерес для дослідників з різних сфер: єврейські студії, історія, культурологія, соціологія, політологія тощо як з України, так і з інших країн. Архіви Центру налічують такі колекції: архів рукописів єврейських письменників, документи з сімейних архівів, архів усної історії, колекція листів часів Другої світової війни, колекція плакатів і листівок єврейських політичних партій та рухів, архіви, присвячені єврейському театру, кінематографу, музиці, мистецька колекція та ін. Надалі планується надати доступ до цього опису дослідникам в Україні та світі. Цю роботу виконали співробітники Центру юдаїки, а також студенти НаУКМА, які проходять стажування у нашому Центрі.

Спонсор: Rothschild Foundation Hanadiv Europe.

4.3. Пам'яті Великого Майстра: Целанівські читання в Україні (керівники: Леонід Фінберг та Анастасія Негруцька).

Целанівські читання в Україні – онлайн-фестиваль з нагоди століття від дня народження Пауля Целана. Під час події відбулися дві лекції професора Петра Рихла про життя та творчість Целана, круглий стіл на тему «Пауль Целан у мультикультурному контексті» (за участю

Костянтина Сігова, Марка Белорусця, Дмитра Стуса та Петра Рихла), поетичні читання целанівських творів, показ документального фільму «Повернення: Пауль Целан» (реж. Галина Устенко-Гайдай, Олена Дмитрієвська), віртуальна виставка та представлення каталогу мистецьких інтерпретацій целанівський поезій художниці Гельги фон Льовеніх (Берлін). Під час фестивалю було презентовано нову книгу професора Петра Рихла «Пауль Целан: Референції». Проведення фестивалю в онлайн-форматі дозволило охопити аудиторію з усієї України.

Спонсор: Український культурний фонд.

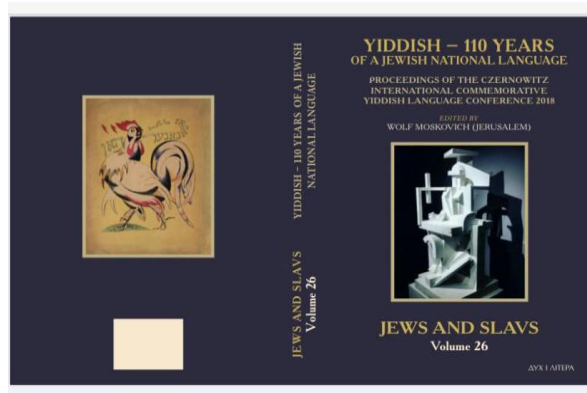
4.4. Видання матеріалів Міжнародної пам'ятної конференції з мови та культури їдиш, що відбулася у Чернівцях 2018 р. (керівник: Леонід Фінберг).

Книга присвячена 110-річчю конференції з мови та культури їдиш, що відбулася у Чернівцях 1908 р. У межах конференції 1908 р. відбулося проголошення мови їдиш однією з національних мов світового єврейства. Відзначення 110-річчя конференції стало важливою подією української та єврейської історії, а публікація матеріалів конференції залучить до цієї теми ширше коло дослідників, фахівців та студентів.

Книга охоплює різні тематичні кола з історії їдишу як мови східноєвропейського єврейства. Видання включає статті провідних фахівців з юдаїки, літературознавців, істориків. Зокрема Вольфа Московича, Валерія Димшиця, Петра Рихла, **Єфима Меламеда** Мордехая Юшковського, та ін.

У книзі опубліковано статті українською, англійською, їдишем та російською, що робить видання унікальним у вітчизняній практиці.

Спонсор: Ваад України.

5. Підготовка та видання «Чорної книги» Василя Гроссмана та Іллі Еренбурга (керівники: Леонід Фінберг та Сергій Гірік).

«Чорна книга» – це документальні свідчення, що були записані під час та після Другої світової війни колективом під керівництвом Іллі Еренбурга та Василя Гроссмана. Це свого роду офіційний документ, який звинувачує нацизм у геноциді євреїв. За іронією долі матеріали «Чорної книги» стали показами свідків не лише на Нюрнберзькому процесі, а й на процесі 1952 р. у справі Єврейського антифашистського комітету, в результаті якого багато хто з її укладачів був розстріляний. Книга (та й то у скороченому вигляді) з'явилася лише через 33 роки після написання, є однією з причин, з яких широкий загальний дізнався про Голокост невинувато запізно. Український переклад «Чорної книги» є вкрай важливим не лише тому, що значна частина подій,

що описуються, відбувалася на українських землях, а й тому, що сьогодні інтелектуальні книги читають саме українською. У сучасних українських реаліях такі книги набувають нової актуальності, адже українці сьогодні не лише формують нову історичну пам'ять, а й стикаються з новими викликами зла. Відтак, вважаємо надзвичайно актуальним переклад книги українською та її публікацію.

Спонсор: ТОВ Часопис «Дух і Літера».

6. Видання путівника «Єврейські адреси в Україні» (керівники: Леонід Фінберг та Маргарита Єгорченко).

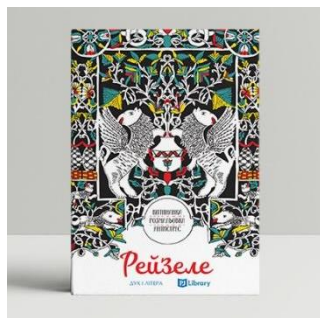
Путівник «Єврейські адреси в Україні» – перша спроба об'єднати під однією обкладинкою працю багатьох дослідників єврейської історії в Україні. Путівник побудовано за географічним принципом: для кожної області України ми виділили окремий розділ, де розглянули історію єврейської громади обласного центру, а також населених пунктів з багатою єврейською спадщиною. Основну увагу читачів зосереджено на культурних здобутках

єврейського народу. Невеликі історичні нариси подано до кожної з областей, а в кожному розділі історичні події подаються як тло, контекст для пояснення різних культурних феноменів. Розділи путівника вийшли неоднорідними, так само, як відмінною була історія єврейських громад в різних регіонах України. Пов'язано це з тим, що у багатьох колишніх єврейських містечках не залишилося майже жодних матеріальних слідів єврейської історії, однак вона була такою насиченою, що не згадати їх неможливо. Основну увагу упорядники путівника приділили культурним та освітнім інституціям, мистецтву, релігійним організаціям. Путівник підготовлено до друку.

Спонсор: Ваад України.

7. Підготовка та видання образотворчої книги-іграшки «Рейзеле» (керівник: Леонід Фінберг).

Рейзеле – це ажурні, вирізані з паперу вироби. Багато народів Східної Європи та Азії вважають цей вид мистецтва своїм. Євреї називають такі вироби – рейзеле (в перекладі з мови їдиш – троянда), українці – витинанки, білоруси – віципінки, китайці – цзяньчжи, німці – шереншніт, французи – силует, поляки – вичінанка, англійці – пейперкат. Книга знайомить читачів з елементами єврейської художньої традиції та надає змогу виготовити рейзеле самостійно. Крім розмальовок та заготовлених вирізок для рейзеле, книга містить

детальний текст, що у доступній формі знайомить читачів з єврейськими традиціями та мистецтвом. Такий проект для дітей та підлітків є унікальним для України.

Спонсор: JHF.

8. Наукове опрацювання та видання «Тегілім (Псалми Давидові)» у 2-х томах (керівник: Леонід Фінберг).

Тегілім (Псалми Давидові) – одна з книг Першого Завіту, що є невід'ємною частиною богослужінь в юдейській та християнській традиціях. Книга складається з 150 псалмів із коментарями про повсякденні життєві ситуації, почуття й емоції, знайомі кожному незалежно від релігійних переконань. Рав Шимшон Рафаель Гірш народився в Гамбурзі в 1808 р. Перший, хто поєднував іудейську традицію з ідеями секуляризму, один з найавторитетніших коментаторів біблійних текстів в світі. Переклад та видання такої книги українською мовою є важливим науковим проектом.

Спонсори: Приватні спонсори, ТОВ Часопис «Дух і Літера».

9. Підготовка та видання книги Адама Джонса «Геноцид: вступ до глобальної історії» (керівник: Леонід Фінберг):

«Геноцид: вступ до глобальної історії» Адама Джонса – це наймасштабніший міждисциплінарний підручник з дослідження геноциду. Книга розроблена як підручник для студентів та аспірантів, та, крім того, буде цікавою для широкого загалу читачів, зацікавлених у темі. Тема геноциду є дуже важливою та складною для України, оскільки ми зазнали величезних втрат як від нацистських, так і сталінських режимів. Український переклад книги «Геноцид: вступ до глобальної історії» став важливим текстом для нового покоління українських вчених; книга дозволяє глибше досліджувати цю тему та ширше поширювати інформацію про

таке складне для розуміння явище як геноцид. Книга дає відповіді на багато важливих для українського суспільства питань, пов'язаних з темою геноциду, а саме: що таке геноцид, які визначальні риси геноциду, яка різниця між правовим та дослідницьким розумінням геноциду та ін.

Спонсор: *Fund for Central and East European Book Projects (CEEBP)*.

5. Центр єврейської освіти України (директор – к. пед. н. Наталія Бакуліна)

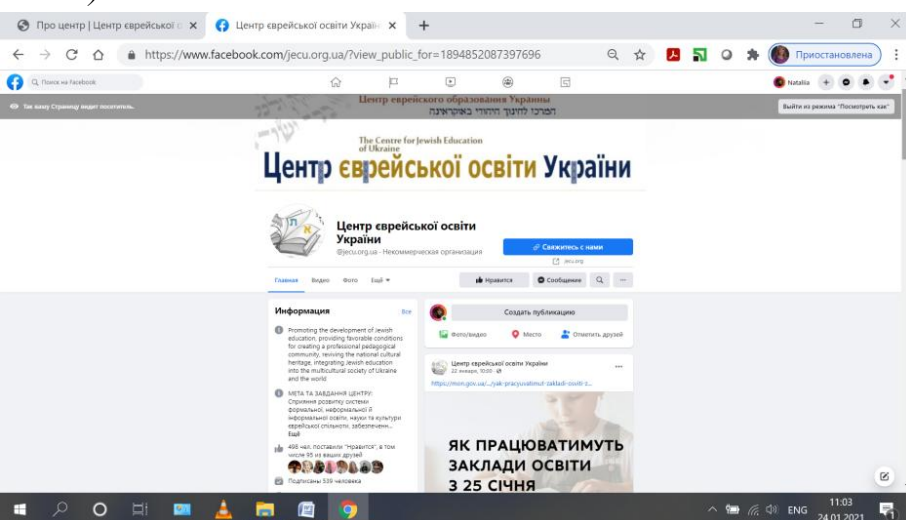
I. Діяльність впродовж року

- Підготовка, наповнення змісту й адміністрування сайту Центру єврейської освіти України <http://jecu.org.ua> та сторінки ЦСОУ у Фейсбукі <https://www.facebook.com/jecu.org.ua/>, інформування потенційної аудиторії (Наталія Бакуліна, Раїса Гехтман, Вікторія Мінеєва).

- Оновлення та наповнення бази даних єврейських освітніх організацій України (Наталія Бакуліна, Вікторія Мінеєва; партнери: Департаменти та управління освіти МОН України, заклади освіти різних видів і форм власності з єврейським етнокультурним компонентом).

- Консультування та тісне співробітництво зі спеціалістами та педагогами закладів освіти та громадськими організаціями формальної та неформальної єврейської освіти (Наталія Бакуліна, Вікторія Мінеєва, Раїса Гехтман; партнери: освітні, обцинні та громадські організації України).

- Співробітництво, переговори та консультації з державними науковими й освітніми закладами та відомствами (Наталія Бакуліна; партнери: МОН України, НАПН України, ІМСО, ІППО).

- Переговори та зустрічі з потенційними українськими та зарубіжними партнерами та спонсорами для налагодження зв'язку й реалізації спільних проектів (Наталія Бакуліна; партнери: українські та зарубіжні освітні організації та фонди).

- Підготовка до організації курсів підвищення кваліфікації для педагогів з предметів юдаїки: консультації з юристами,

фахівцями МОН України, ІМСО, ІППО, консультування та переговори з директорами навчальних закладів, розробка освітнього і логістичного контенту для реалізації курсів (Наталія Бакуліна, Вікторія Мінеєва; Раїса Гехтман; партнери: УКФ, МОН України, НАПН України, ІМСО, ІППО, заклади освіти);

- Підготовка навчально-методичних матеріалів з теорії та методики навчання дисциплін юдаїки (Наталія Бакуліна, Вікторія Мінеєва, Раїса Гехтман).

- Підготовка та подача заявок на гранти для реалізації проектів ЦСОУ і проекту «Шорашим» за підтримки Українського культурного фонду, Єврейського голландського гуманітарного фонду, Вааду України, ЄА для Ізраїлю, фонд КАФ; організаційні партнери: ККЛ-ЄНФ, Гахалуц леМірхав, Всесвітній центр єврейської освіти, Центр досліджень історії та культури східноєвропейського єврейства, МГПІ «Бейт-Хана» (Наталія Бакуліна, Вікторія Мінеєва).

- Підготовка, організація та проведення освітніх проектів (курсів, семінарів / вебінарів, зустрічей, засідань з проблем єврейської освіти в тісній співпраці з партнерськими державними, міжнародними, громадськими та освітніми, науковими та культурними структурами й організаціями України, діаспори й Ізраїлю (Наталія Бакуліна, Вікторія Мінеєва, Раїса Гехтман).

- Здійснення експертизи навчально-методичної діяльності у галузі єврейської формальної освіти у співпраці з МОН України, ІМЗО, ОРТ (*Наталія Бакуліна, Раїса Гехтман*).
- Проведення олімпіад з мови іврит у співпраці з МОН України, Київським університетом імені Бориса Грінченка (*Наталія Бакуліна*).

Фінансова підтримка в реалізації проектної діяльності у 2020 р.:

Ваад України;
Єврейський голландський гуманітарний фонд;
Український культурний фонд.

Науково-методична й освітня діяльність

(усі матеріали, релізи та фотозвіти розміщено на сайті та Facebook-сторінці ЦЄОУ)

1. Підготовка навчально-дидактичних матеріалів, методичних рекомендацій для проведення занять та освітніх заходів до єврейських свят (*Ту біШват, Пурім, Песах, Шавуот, Рош гаšana, Сукот, Ханука*): «Що? Де? Коли?», міжнародний проєкт «Караван Ту біШват 2020» в освітніх закладах України, Міжнародний день дитячої книги.

2. III (міський) етап Всеукраїнської учнівської олімпіади з мови іврит та єврейської літератури (2020)

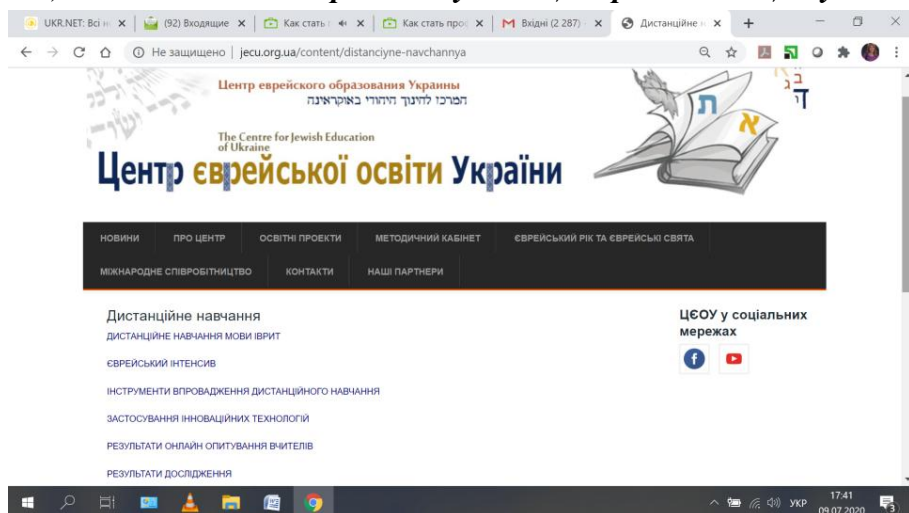
В олімпіаді взяли участь 14 учнів 9–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів столиці: НВК N 299 Оболонського району м. Києва, спеціалізованої школи № 325 II–III ступенів з поглибленим вивченням івриту Дніпровського району м. Києва, НВК №141 «ОРТ» Дніпровського району м. Києва та гімназії №177 Солом'янського району м. Києва.

3. Дистанційне навчання. Підготовка методичних рекомендацій, публікацій і ресурсів для підтримки педагогів

1) Моніторинг дистанційної освіти у школах з єврейським етнокультурним компонентом України та їх консультивання.

Завдяки постійному зв'язку з керівниками та вчителями шкіл Центру вдалося в цей період надати професійні консультації з методики навчання мови іврит, єврейської історії, традиції та літератури, звернути увагу на наявні джерела і ресурси, скорегувати спільну роботу і взаємодопомогу між педагогами цих шкіл.

2) Підготовка матеріалів і публікацій про дистанційну освіту

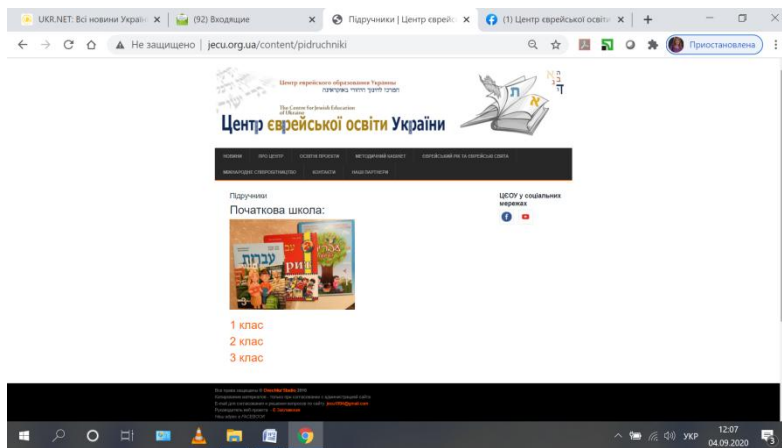
3) Підготовка матеріалів з дистанційного навчання для педагогів, результати онлайн-опитувань педагогів навчальних закладів з єврейським етнокультурним компонентом по організації навчання в період карантину (*Наталія Бакуліна*) і розміщення на ресурсах ЦЄОУ (сайти і ФБ) (*Вікторія Мінеєва*):

<http://jecu.org.ua/content/rekomendaciyi-vid-cieou-na-chas-karantinu>

<http://jecu.org.ua/content/distancyne-navchannya>

4) **Нова рубрика з посиланнями на електронні версії підручників з івritу 1–3 класи:**

<http://jecu.org.ua/content/pidruchniki-z-ivritu-dlya-pochatkovoyi-shkoli>

4. Співпраця ЦЄОУ та Інституту модернізації змісту освіти Міністерства освіти і науки України

Здійснення експертизи навчальної літератури (підручників для 3–4, 7–8 класів) з мов національних меншин України.

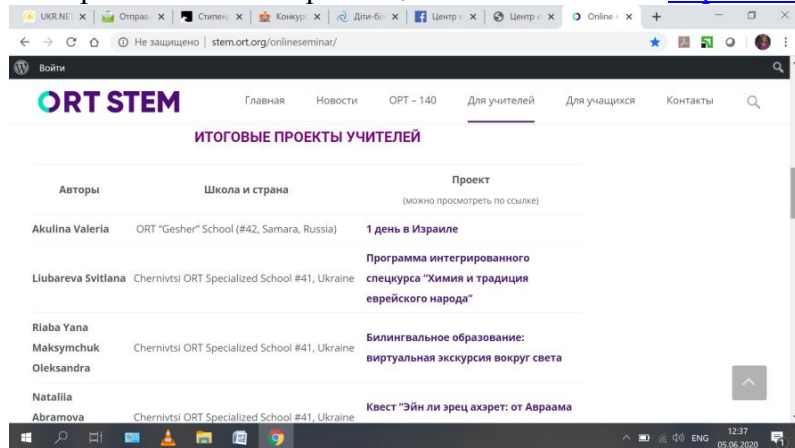
Експерт Комісії з питань освіти корінних народів і національних меншин Інституту модернізації змісту освіти Міністерства освіти і науки України – **Раїса Гехтман** (засідання Конкурсної комісії «Мови і літератури відповідних корінних народів і національних меншин, мови і літератури національних меншин» – квітень, червень, грудень 2020 р.).

5. Співпраця з Всесвітнім ОРТ

Здійснення Експертної оцінки освітніх проектів вчителів єврейських шкіл проекту «Єврейський калейдоскоп» – як складової проекту підвищення кваліфікації педагогів з предметів єврейського циклу. Прорецензовано 22 освітніх проекти методичних розробок вчителів єврейських шкіл (березень–травень 2020 р.).

Експерт – **Наталія Бакуліна**

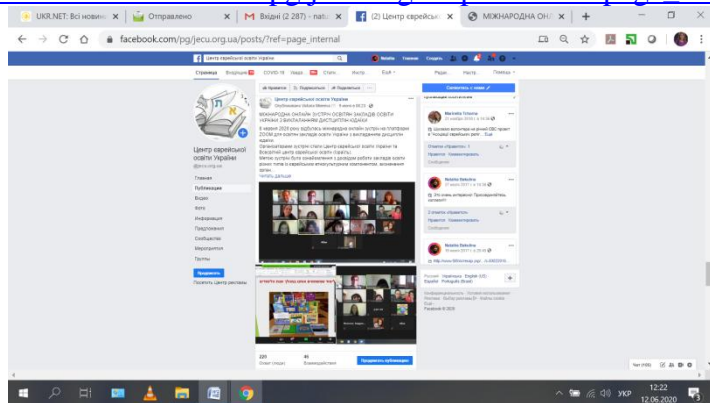
Проекти вчителів розміщені за посиланням: <http://stem.ort.org/onlineseminar/>

6. Співпраця з Всесвітнім центром єврейської освіти

- 1) **Організація та проведення переговорів, онлайн-нарад із керівниками та методичними консультантами ВЦЄО, онлайн-зустрічей із педагогами закладів освіти України з викладанням дисциплін юдаїки:**

2) *Запровадження освітнього онлайн-курсу з методики викладання івриту.*

<http://jecu.org.ua/>

Також Центром підготовлені і розіслані **сертифікати** (електронний варіант і оригінал) всім учасникам навчального курсу. Сертифікати розроблені відповідно до нового Положення про підвищення кваліфікації та можуть бути прийняті під час атестації / сертифікації вчителів. Крім цього, проаналізовані онлайн-анкети зворотного зв'язку учасників курсу, які дали високу оцінку і висловили бажання продовжувати подібне навчання, надавши конкретні

пропозиції щодо невідкладних освітніх потреб.

3) *Вебінар «Діалогічні і діалектичні практики в єврейській освіті»*

4) *Міжнародний вебінар «Професійний підхід + керівництво АСТFL для викладання івриту як другої мови»*

7. Співпраця з Центром єврейської освіти в діаспорі імені Лукштейна. Проект «Лідери майбутнього»

Залучення освітян України до онлайн-курсу «Лідери майбутнього».

8. Співпраця з Департаментом освіти Всесвітньої сіоністської організації в Європі

- 1) *Участь та залучення освітян до онлайн-конференції з методики викладання івриту Департаменту освіти Всесвітньої сіоністської організації.*
- 2) *Онлайн-нарада з керівником відділу освіти Всесвітньої сіоністської організації в Німеччині (Берлін, Німеччина).*
- 3) *Залучення вчителів України на онлайн-зустрічі й онлайн-курси з викладання івриту та ізраїлознавства в рамках співпраці з Департаментом освіти ВСО.*

9. Співпраця з Міжнародним центром їдиш Всесвітнього єврейського конгресу

Підготовлено та розміщено на сайті ЦСОУ відеоролики про культуру їдиш.

10. Співпраця з Міжнародним центром університетського викладання єврейської цивілізації Єврейського університету в Єрусалимі і СПбДУ

Участь у Міжнародній IV конференції «Іврит та їдиш сьогодні: освітні та культурні аспекти». Запис доповіді: https://drive.google.com/file/d/1nXkmF-0NdbEe-HpnQj8QD_trDjPHmCGN/view

11. Реалізація проекту «Коди єврейської культури для дітей» за підтримки ЖНФ у партнерстві з Центром дослідження історії та культури східноєвропейського єврейства

Створення рукописів, макетів і підготовка до друку видань: «Рейзеле», «Ктубот», «Єврейська каліграфія».

12. Розроблення рукописів навчально-методичних комплектів матеріалів навчальних модулів освітньої програми з підвищення кваліфікації освітян у сфері формальної, неформальної й інформальної єврейської освіти

Діяльність здійснена за підтримки УКФ у рамках програми «Культура в часи кризи: інституційна підтримка».

13. Співпраця з Будинком Корчака в Берліні і проектом «J-ArtEk»

Навчальний курс для мадрихів та єврейських педагогів, Німеччина, м Берлін.

Учасник з боку ЦЄОУ і проекту «Шорашим» – Костянтин Кондратьєв (мадрих проекту «Шорашим»).

Звіти 2016–2019 рр. діяльності ЦЄОУ (англійською й російською мовами) розміщено на сайті: <http://jecu.org.ua/content/pro-centr>

Наразі готується їх переклад українською мовою.

Також готується розширений звіт ЦЄОУ за 2020 рік, який буде оприлюднений на сайті.

Соціальна та професійна значущість проектної діяльності ЦЄОУ підтверджується позитивною динамікою відвідування сайту та Facebook-сторінки.

6. Сіоністська федерація України

(Почесний президент СФУ – Йосиф Зісельс, голова правління – Гершон Белоріцький, виконавчий директор – Олена Заславська)

Сіоністська Федерація України (СФУ) була створена в грудні 2001 р. Ваадам України на основі принципів Єрусалимської програми Всесвітньої Сіоністської організації.

З січня 2017 р. організація офіційно зареєстрована в Україні і веде самостійну програмну діяльність.

Основними цілями і завданнями Сіоністської федерації України є всебічне сприяння єднанню єврейської громади України, затвердження та реалізація права євреїв – громадян України на самобутність і власну національну культуру, поліпшення іміджу єврейської громади в українському суспільстві, розвиток українсько–єврейських та українсько–ізраїльських відносин.

В Україні представлено багато сіоністських рухів, які мають головні офіси в Ізраїлі.

СФУ розвиває міжгромадські молодіжні, освітні та культурні програми.

У 2020 р. Сіоністська федерація України (СФУ) продовжила укріплювати і розширювати свою діяльність. Були відкриті нові програми, продовжили і розширили свою роботу програми вже існуючі.

Програми та проекти Сіоністської федерації України (СФУ)

1. Клуб розмовної івриту «А поговорити?»»

*Автор ідеї та керівник програми – Олена Заславська,
координатор – Альфія Шевченко.*

Модератори: у Києві – Ксенія Єрофєєва; у Мелітополі – Людмила Шапіро; у Чернівцях – Олена Гребельна; у Львові – Неллі Казачук та Олена Андронатій; у Харкові – Діана Калашнікова.

Київ

Мелітополь

Клуб розмовної івриту «А поговорити?!» працює з 2016 року.

Завдяки підтримці Всесвітньої Конфедерації об'єднаних сіоністів (КОС), Голландського гуманітарного фонду, Фонду Дружби і Вааду України вдалося значно розширити роботу клубу.

Крім Києва, в 2020 р. клуби розмовного івриту працювали в Чернівцях, Мелітополі, Харкові та Львові. Ця програма – перша на території України, і є природним продовженням навчання в ульпані.

За три роки роботи був розроблений власний стиль і оригінальна методика проведення зустрічей клубу.

У серпні 2019 р. Вперше були видані перші методичні вказівки щодо роботи клубів розмовного івриту (редактор-упорядник – Ксенія Єрофєєва). Методичні вказівки рекомендовані для вишів рішенням Вченої ради Таврійського університету ім. В. І. Вернадського (28 серпня 2019 р.).

Зустрічі клубу проходять у формі бесіди на задану заздалегідь тему, відтак учасники відпрацьовують вивчену лексику, промовляють мовні конструкції і звикають до спілкування. Частина зустрічей клубу присвячена єврейській традиції і єврейським святкам, частина – питанням і проблем, з якими ми стикаємося щодня, а також життєвій філософії, психології, сприйняттю краси навколишнього світу, мистецтва та ін.

Членом клубу може стати будь-яка людина, що має початковий або більш високий рівень знання івриту.

Особливе місце в роботі клубу займають зустрічі з людьми, які володіють івритом на рівні рідної мови.

Клуб продовжує свою роботу у 2021 р. в п'яти містах України в онлайн-форматі.

Проект підтримують Голландський гуманітарний фонд, Конфедерація об'єднаних сіоністів (КОС), Фонд Дружби, Ваад України.

1.1 Семінар модераторів Клубу розмовного івриту «А поговорити?!».

Модератор семінарі – Ксенія Єрофєєва.

У серпні 202 р. відбувся семінар модераторів Клубу розмовної івриту «А поговорити?!». В ході семінару модератори поділилися роботи досвідом, накопиченим за чотири роки, і обговорили методику роботи Клубів в онлайн-режимі.

2. Вибори делегатів від єврейської громади України на 38-й Всесвітній сіоністський конгрес

На фото: засідання виборчої комісії.

Голова виборчої комісії – представник Всесвітньої Конфедерації об'єднаних сіоністів КОС в Україні Й. Зісельс. Виконавча дирекція – О. Заславська, І. Лазоренко (до 1 квітня 2020 р).

Влітку 2015 р. вперше в історії єврейської громади України були проведені вибори делегатів від єврейської громади України на 37-й Всесвітній сіоністський конгрес, який відбувся в Єрусалимі в жовтні 2015 р. В результаті сім делегатів від п'яти рухів представляли єврейську громаду України на конгресі. Україна – єдина країна в світі, за винятком США, яка в 2015 р провела вибори делегатів від єврейської громади України на Всесвітній сіоністський конгрес.

3 червня 2019 р. СФУ почала підготовчі дії до виборів.

У виборчому процесі взяли участь представники восьми рухів: Арцейну, Всесвітній рух «Бейтейну – НДІ», Всесвітня конфедерація об'єднаних сіоністів КОС, Лаві, Всесвітній рух «Лікуд», Мерказ, Мерець, Мізрахі.

З боку виконавчої дирекції СФУ були вжиті всі необхідні заходи, щоб забезпечити проведення виборчого процесу – підготовка системи голосування, документація тощо.

Але ідея проведення виборів в умовах карантину зустріла опір представників рухів, що входять до Правління СФУ, який активно підтримувався їхнім ізраїльським керівництвом. Однією з причин, що перешкодили проведенню виборів, стала вимога Конституції ВСО про фінансову участь кожного виборця у виборчому процесі, тобто кожен голосуючий мав заплатити мінімальний внесок за можливість проголосувати. В умовах карантину від участі у виборчому процесі виявилися відрізані всі члени єврейської громади, які не можуть користуватися інтернет-банкінгом, а це склало понад 60% всіх бажаючих проголосувати. Запросити літніх людей на пошту або у відділення банку означало піддати їх ризику зараження Covid-19.

Незважаючи на підключення системи голосування до банківської системи платежів, багаторазових спроб досягти консенсусу і розпочати виборчий процес, більшість представників партій і рухів відмовилася проводити вибори.

Це призвело до виходу Йосифа Зісельса зі складу Правління СФУ, а також відмови представляти Конфедерацію об'єднаних сіоністів в Україні. Представником КОС в Україні стала Аліса Ростовцева.

Кілька звернень від імені СФУ в сіоністський суд з проханням надати Українській делегації хоча б ще один мандат, не мали успіху.

Місця були розподілені шляхом угоди. 5 представників з України взяли участь в роботі 38-го Всесвітнього сіоністського конгресу, який відбувся в жовтні 2020 р. в онлайн-режимі.

Посилання: <https://votzion.org.ua/the-five-delegates-presented-ukraine-on-the-38th-world-zionist-congress>

3. Міжнародна конференція «Алеф-Бет. Сіонізм»

Березень – липень 2020 р.

Ініціатор і керівник проекту – виконавчий директор СФУ Олена Заславська;

З боку Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського – директор Інституту філології та журналістики, доктор Світлана Кузьміна;

Менеджери – Ірина Лазоренко, Єлизавета Мучник;

Редактор відео – Альфія Шевченко

Організатори: виконавча дирекція СФУ, Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського, Ваад України.

Партнери: Національна бібліотека Ізраїлю, Фонд Дружби, Сохнут-Україна, Конфедерація об'єднаних сіоністів (КОС) та ін.

Основний спонсор проекту: Департаменту ВСО зі зв'язків з діаспорою.

Країни-учасники: Україна, Ізраїль, Швеція, Бельгія, Німеччина.

Інформаційна та технічна підтримка – онлайн-студія «Діє-Слово».

Мета конференції «Алеф-Бет. Сіонізм» – повернути слову «сіонізм» його справжнє значення та розповісти про події, які передували створенню Держави Ізраїль, про роль вихідців з України в цьому процесі. Конференція мала проходити один день й складатися з пленарного засідання (пленарної панелі) та двох паралельних панелей – наукової та дискусійної.

Програма конференції була побудована таким чином, щоб дати можливість кожному, хто цікавиться цією темою, дізнатися про різні аспекти відомих історичних подій та сформуванню власну думку, спираючись на факти. Саме слово «сіонізм» і досі викликає у багатьох, народжених у часи Радянського Союзу,

страх, побоювання, недовіру, а більшість народжених вже після розпаду Союзу й поготів не знає справжнього значення цього поняття та глибини історичних подій, які з ним пов'язані.

Конференція мала відбутися 15 березня 2020 р. в залі Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського, але її проведенню у цей день завадив карантин.

В якості почесних гостей заходу в конференції мали брати участь: представники Посольства Держави Ізраїль в Україні, керівники представництв Ізраїлю в Україні, голова Сіоністської федерації Бельгії Рафаель Лей, Болгарії Яков Дйєрасі, керівники Всесвітніх сіоністських рухів, представники Фонду Дружби та ін.

Замість запланованої одноденної конференції, міжнародна зустріч «Алеф-Бет. Сіонізм» перетворилася на низку освітніх заходів. Упродовж весни та літа 2020 р. усі заплановані доповіді були прочитані онлайн.

Завдяки цьому формату спікери мали можливість доповнити свої презентації без обмежень у часі та відповісти на всі питання аудиторії. Кожну трансляцію було збережено у записі. Це дозволило значно розширити аудиторію за рахунок слухачів, які мешкають далеко за межами Києва та України.

В конференції взяли участь: проф. Зеєв Ханін (Аріельський університет), к.і.н Надія Городова (Аріельський університет), співпрезидент Вааду України Йосиф Зісельс, к.і.н Людмила Павленко («Чернігівський колегіум» ім. Т.Г. Шевченка), голова Департаменту ВСО по зв'язку з діаспорою Густі Браверман, голова Сіоністської федерації Швеції Саскія Пантелл, екс-депутат кнесета рав Дов Ліпман, к.і.н Сергій Гірик (НаУКМА) та ін.

Інформаційну та технічну підтримку проекту надала онлайн студія «Діє-Слово

Посилання:

<https://diyeslovo.org.ua/ru/node/17>

<https://votezion.org.ua/mizhnarodna-konferentsiya-alef-bet-sionizm-bude-perevedena-v-on-lajn-prostir>

<http://vaadua.org/content/meeting-moderators-hebrew-speaking-clubs-there-are-things-talk-about>

<https://votezion.org.ua/v-ukrayini-gotyuyutsya-do-vyboriv-delegativ-na-vsesvitnij-sionistskyj-kongres>

И. Зисельс, Е. Заславская. В Украине готовятся к выборам делегатов на Всемирный сионистский конгресс. Интерв'ю газеті «Хадашот», січень 2020 р.

<http://hadashot.kiev.ua/uk/node/1466>

4. Он-лайн проект «Україна в сіоністському світі»

*Автор ідеї та керівник проекту – Олена Заславська, Менеджер проекту – Ліза Мучник,
Відеомонтаж – Альфія Шевченко.*

Проект є серією онлайн-зустрічей, метою яких є знайомство з єврейською історією та історією сіонізму. Проект призначений для працівників освітніх програм в єврейських громадах України, студентів і викладачів дисциплін з юдаїки в українських закладах вищої освіти, а також усіх бажаючих, хто цікавиться темою проекту.

Листопад 2020 р.: zoom-презентація професора університету Макгілла, (Mcgill University), Гіла Троя «Сіоністська ідентичність – відповідь на питання «Кому потрібен сіонізм сьогодні?». У зустрічі взяли участь Зеєв Елькін, міністр вищої освіти та водних ресурсів Ізраїлю, та Дов Ліпман – экс-депутат кнесету;

Грудень 2020 р.: зустріч із Єхіелем Фішзоном, співробітником Центру ім. М. Бегіна, Ізраїль. Тема: «Британський імперіалізм і створення Єврейського держави».

Проект відбувається із залученням представників сіоністських федерацій Європи та Південної Америки.

Інформаційну та технічну підтримку проекту надає он-лайн студія «Діє-Слово».

Робота проекту триває у 2021 р.

Спонсор проекту – Департамент ВСО зв'язку з ізраїльтянами за кордоном.

Курс В. Ліхачова та М. Тягло: «Історія антисемітизму. Історія Голокосту».

СФУ виступила організатором курсу «Історія антисемітизму. Історія Голокосту» для слухачів Сертифікатної програми з юдаїки, а також для усіх бажаючих. Курс складався з десяти лекційних та семінарських занять. Інформаційну та технічну підтримку курсу надала онлайн-студія «Діє-Слово», фінансову підтримку – Сіоністська федерація України.

Артем Федорчук. «Історія євреїв Криму»

Проект складається з трьох тематичних зустрічей.

Основні етапи історії єврейського народу в Криму – від античних громад Боспора та Херсонесу до трагічних подій поч. ХІХ ст.

Історія євреїв Криму у ХІХ – на поч. ХХ ст.

Історія євреїв Криму у ХХ ст.

Дві зустрічі проведено наприкінці 2020 р, третя зустріч планується у березні 2021 р. Інформаційну та технічну підтримку проекту надала онлайн-студія «Діє-Слово».

Записи зустрічей за посиланням: <https://diyeslovo.org.ua/ru/node/40>

Соціологічне опитування «Що таке сіонізм і які його основні засади».

Автор ідеї та керівник проекту – Олена Заславська, Соціолог – Анна Прохорова, Допомагають – студенти НаУКМА.

Ціль проекту – отримати чітке уявлення про те, наскільки в єврейських громадах України поряд з традиційними напрямками навчання розглядаються питання історії сіонізму, його принципів, а також вивчається історія Ізраїлю. Дослідження покликане надати інформаційну базу для визначення основних напрямів в організації нових освітніх проектів з історії сіонізму та єврейської історії. Роботу буде продовжено у 2021 р.

Спонсор проекту – Департамент ВСО зв'язку з ізраїльтянами за кордоном.

Участь СФУ в конференціях та семінарах

Лютий 2020 р. В інформаційному агентстві «Главком» відбулася пресконференція, темою якої стало обговорення проблем, яка поставить перед присутніми конференція «Алеф–Бет – Сіонізм». У заході взяли участь співпрезидент Вааду України Йосиф Зісельс, директор Інституту філології та журналістики ТНУ, доктор Світлана Кузьміна, виконавчий директор СФУ О. Заславська.

Листопад 2020 р. виконавчий директор СФУ Олена Заславська взяла участь у онлайн конференції проекту КЕШЕР, присвяченої зв'язкам проекту з іншими організаціями та об'єднаннями.

Грудень 2020 р. виконавчий. директор СФУ Олена Заславська взяла участь в онлайн конференції Департаменту ВСО зі зв'язків з громадянами Ізраїлю за кордоном.

7. Партнерський проект: онлайн-студія «Діє-Слово» diyeslovo.org.ua

(Олена Заславська, авторський проект)

Он-лайн
ДІЄ-СЛОВО
студія

Студія «Діє-Слово» проводить лекції, семінари, конференції, а також є представницьким онлайн-майданчиком і надає інформаційну та технічну підтримку заходам партнерів, має свою постійну слухачську аудиторію, яка збільшується від лекції до лекції.

З березня 2020 р. студією були проведені: Міжнародна конференція «Алеф-Бет. Сіонізм», курс лекцій Йосифа Зісельса для студентів ТНУ, Конференція-марафон до 30-річчя Вааду України, Презентація В. Лихачовим «Моніторингу антисемітизму і ксенофобії в Україні» (російською та англійською мовами). Тривають проекти: «Україна в сіоністському світі». «Відкрита книга єврейської історії» та ін. Студією було проведено ряд заходів, пов'язаних з набором студентів на магістерську і сертифікатну програми з юдаїки.

В цілому, з моменту заснування було проведено понад 50 зустрічей.

Перша версія онлайн студії з назвою «Лимонад» («Limonad-S») була створена як приватний проект в момент початку коронавірусної загрози, коли проведення оффлайн-лекцій та інших заходів стало неможливим – наприкінці березня 2020 р.

У той момент в своїй назві студія посилялася на популярну фразу, взяту з книги Дейла Карнегі: «Якщо доля підносить тобі лимон, роби з нього лимонад», і цей вислів якнайкраще характеризував ситуацію в світі, коли єдиним виходом з положення стала необхідність кардинальної перебудови свідомості насамперед, а потім і дій, спрямованих на успішне проведення проектів і програм в нових незвичних умовах.

З 28 грудня 2020 р. студія називається «Діє-Слово». Назва була змінена під впливом мінливих подій, коли теми студії з легких і часом легковажних перейшли в серйознішу академічну площину, і перша назва перестала відповідати цілям й задачам студійних проектів.

На даний момент онлайн-студія «Діє-Слово» продовжує свою роботу, запрошує нових спікерів і проводить різноманітні цікаві онлайн-зустрічі.

Основні партнери студії – Ваад України, Сіоністська федерація України, Сертифікатна програма з юдаїки, Інститут філології та журналістики Таврійського Національного університету ім. В. І. Вернадського.

Ел. пошта: diyeslovo2020@gmail.com

ФБ-сторінка: <https://www.facebook.com/DIYESLOVOnline>

[Елена Заславская. Я давно мечтала о большом образовательном проекте. Интервью газете "Хадашот". Июнь 2020 г.](#)

Впродовж 2020 року співпрезидент Вааду України Йосиф Зісельс проводив активну лекційну діяльність.

1. З лютого по червень 2020 року Йосиф Зісельс прочитав цикл лекцій для студентів Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. У жовтні 2020 р. Вченою радою ТНУ прийнято рішення про присвоєння Й. Зісельсу звання почесного професора ТНУ.

З середини березня 2020 р. через пандемію лекційний курс був переведений в режим онлайн. З цього моменту до лекцій змогли підключитися усі бажаючі.

Організатори лекційного курсу: Ваад України, Інститут філології та журналістики Таврійського університету ім. В. І.

Вернадського. Цикл лекцій проведено на платформі онлайн студії «Діє-Слово».

Куратори курсу: від Вааду України – Олена Заславська, від ТНУ – директор Інституту філології та журналістики ТНУ, д.ф.н. Світлана Кузьміна. Дизайн афіши – О. Заславська.

[Колишніх дисидентів не буває. розмова](#)

[Парадокси єврейської ідентичності](#)

[Цивілізаційна ідентичність та системи цінностей](#)

[Глобальний правоконсервативний зсув: міф чи реальність](#)

[Некоторые математические аспекты пандемии covid-19 \(рос.\)](#)

[Українські та єврейські дисиденти: від спільної боротьби до самореалізації в національних державах](#)

[История еврейского самиздата \(рос.\)](#)

[Україна – рік після виборів.](#)

[Сіоністська складова єврейської ідентичності](#)

2. У травні та червні 2020 р. Йосиф Зісельс відповідав на питання щодо ситуації навколо Бабиного Яру.

Цикл складався з двох зустрічей.

Партнери проекту: Нестор Воля – громадська ініціатива «Інфо-Варта» та онлайн студія «Діє-Слово».

[Йосиф Зісельс. щодо ситуації навколо бабиного яру. цикл зустрічей](#)

3. Цикл зустрічей «Запитання та відповіді». Червень 2020 р.

Йосиф Зісельс відповідав на питання за темами прочитаних лекцій.

[Йосиф Зісельс. Актуальне. Питання й відповіді](#)

[Йосиф Зісельс. Актуальне. Питання й відповіді – продовження](#)

Виконавчий співпрезидент Вааду України

Йосиф Зісельс